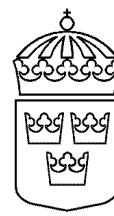

Riksdagens protokoll

1996/97:65

Torsdagen den 13 februari

Kl. 12.00 – 15.49

Protokoll
1996/97:65

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 7 februari.

2 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1996/97:153

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:153 av Lars-Erik Lövdén (s) om sysselsättningen på Kockums i Malmö.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 4 mars 1997.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 5 februari 1997

Björn von Sydow

Interpellation 1996/97:165

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:165 av Maud Ekendahl (m) om räddningshelikopterverksamhet.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 4 mars 1997.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 5 februari 1997

Björn von Sydow

Interpellation 1996/97:136

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:136 av Eva Björne om biodling.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 25 februari 1997.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 10 februari 1997

Annika Åhnberg

Interpellation 1996/97:147

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:147 av Leif Carlson om de nya läkemedelsreglerna.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 6 mars 1997.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 11 februari 1997

Margot Wallström

Interpellation 1996/97:157

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:157 av Margareta E Nordenvall om hälso- och sjukvården.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 6 mars 1997.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 11 februari 1997

Margot Wallström

Interpellation 1996/97:168

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:168 av Lena Klevenås om ekologisk ekonomi.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 7 mars 1997.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning och semesterledighet vecka 9.

Stockholm den 7 februari 1997

Erik Åsbrink

Interpellation 1996/97:169

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:169 av Torsten Gavelin (fp) om Svensk Bilprovvnings verksamhet.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 25 februari 1997.

Skälet till dröjsmålet är att vecka 8 är en plenifri vecka.

Stockholm den 10 februari 1997

Ines Uusmann

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:174 av Gudrun Lindvall om ny teknikprovning för värphöns.

Interpellation 1996/97:175 av Gudrun Lindvall om jakt på stjärtand.

Interpellationerna kommer att besvaras torsdagen den 6 mars 1997.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 10 februari 1997

Annika Åhnberg

Interpellation 1996/97:176

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:176 av Alice Åström om besparingar inom kriminalvården.

Interpellationen kommer att bevaras tisdagen den 4 mars 1997.

Skälet till dröjsmålet är plenumfri vecka i riksdagen och semester.

Stockholm den 10 februari 1997

Laila Freivalds

Interpellation 1996/97:141

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:141 av Eva Zetterberg (v) om Iran.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 27 februari 1997.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 11 februari 1997

Lena Hjelm-Wallén

3 § Svar på interpellation 1996/97:97 om statens övergripande försörjningsansvar för sina invånare

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Ragnhild Pohanka har frågat mig om jag avser att se över frågan om statens försörjningsansvar för landets invånare och att ta initiativ till att staten skall ta ett ökat ekonomiskt ansvar för invånarna vad gäller fördelning av medel till kommunerna. Vidare frågar Ragnhild Pohanka om jag avser att se över behovet av försörjning för ensamstående föräldrar, långtidsarbetslösa och ungdomar, eftersom dessa enligt Ragnhild Pohanka är tre grupper som i dag genom statens minskade ansvarstagande i stor utsträckning hamnar i socialbidragsberoende.

Socialbidragssystemet har utsatts för stora påfrestningar främst med anledning av den höga arbetslösheten. Socialbidraget har till viss del kommit att få en funktion som inte har varit avsedd. Socialbidragets syfte är inte att fungera som en långvarig försörjningskälla utan det skall endast behöva träda in tillfällighetsvis vid perioder av försörjningsproblem när andra möjligheter är uttömda.

Ansvar för socialtjänsten ligger på kommunerna även när det gäller de direkta kostnaderna för socialbidrag. Statens ekonomiska åtagande sker indirekt genom det generella statsbidraget till kommunerna. Dessutom utgår statlig ersättning för mottagandet av flyktingar och andra utlänningar som omfattas av flyktingmottagandet. Som grund för fördelningen av det generella statsbidraget ligger bl.a. arbetslöshetstalet i respektive kommun, men även kriterier som är relaterade till kommunernas kostnader för socialbidrag.

Det förslag som regeringen nu bereder angående ändringar av socialtjänstlagen omfattar bl.a. nya regler för socialbidragssystemet. Avsikten med dessa förslag är bl.a. att få till stånd mer enhetliga bedömningar om försörjningsstöd. När det gäller ekonomiskt stöd utanför det direkta försörjningsstödet kan det finnas skäl att öka det kommunala inflytandet. I regeringens förslag betonas också vikten av att socialtjänsten arbetar med aktiva åtgärder och i samverkan med andra berörda myndigheter för att korta hjälptidens längd. Det är särskilt viktigt att socialtjänsten samverkar med arbetsförmedlingen, försäkringskassan och andra arbetsrehabiliterande organ.

Regeringen avser också att senare under året återkomma till riksdagen med förslag till andra åtgärder som medför att belastningen på socialbidragssystemet minskar. I det sammanhanget vill jag särskilt peka på gruppen ungdomar under 25 år som har svårt att komma ut på arbetsmarknaden och har rätt till socialbidrag.

Jag vill nämna att regeringen den 23 januari i år har gett Socialstyrelsen och Arbetsmarknadsstyrelsen i uppdrag att utreda och lämna förslag till åtgärder som syftar till att öka dessa arbetslösa ungdomars förutsättningar att ta sig in på den reguljära arbetsmarknaden eller i utbildningssystemet. Förslaget skall avse ungdomar från 20 år upp till 24 år som står till arbetsmarknadens förfogande och som är berättigade till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Kommunerna skall ges möjlighet att i stället för socialbidrag erbjuda ungdomarna en meningsfull sysselsättning i form av arbete, arbetsträning, utbildning eller annan kompetensutveckling. En försöksverksamhet bör kunna genomföras redan under detta år. Uppdraget skall vara slutfört den 15 juni i år.

Vid Inrikesdepartementet pågår ett beredningsarbete för en kommande proposition om invandrades introduktion och integration i det svenska samhället. I denna beredning behandlas bl.a. förslag från Invandrarpolitiska kommittén om ett särskilt försörjningsstöd i stället för socialbidrag för flyktingar och andra nyanlända invandrare som deltar i introduktionsprogram. Vidare behandlas ansvars- och kostnadsfördelningen mellan stat och kommun för försörjningsstödet under introduktionstiden. Regeringen har för avsikt att överlämna förslag till riksdagen under hösten 1997.

Avslutningsvis vill jag också slå fast vikten av att det svenska välfärdssystemet ses som en helhet. Det är då viktigt att de olika delarna samordnas i ett väl fungerande system. Det är möjligt att vi måste överväga vissa förändringar för att systemen skall fungera på ett väl sammanhållet och funktionellt sätt.

Anf. 2 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Jag vill först tacka för svaret. Jag framställde en liknande interpellation till statsrådet Blomberg för två veckor sedan. Den handlade om introduktionsstödet och en eventuell fortsättning för invandrare. Jag förstår att det är någonting på gång på det området och även på andra områden. Det var ett uttömmande svar.

Långtidsarbetslösa hör egentligen inte till socialminister Wallströms område, men jag tog med också dem i min interpellation.

Jag håller helt med om att socialbidragets syfte är att det skall vara en utväg när ingenting annat står till buds. Men det har nu tenderat att bli en försörjningskälla, och det är fel.

Det talas i svaret på s. 2 om försörjningsstöd, men jag vet inte vad det innebär. Hur stort är det, och vad skall det omfatta? Socialbidragen minskas nu i vissa kommuner till långt under 2 000 kr. Då är frågan vad som skall ingå i bidraget och om man skall behöva stå med mössan i hand. Hur mycket skall man få till t.ex. skor, sjukvård och sådant?

Också jag tycker att socialtjänsten skall arbeta aktivt, men det är väldigt svårt med de personalnedskrifningar som har skett ute i kommunerna på bl.a. försäkringskassorna. Rehabiliteringsinsatserna har också minskat. Det är svårt att arbeta för dessa frågor hur behjärtansvärda de än är om det inte finns tillräckligt med personal.

Socialministern säger i svaret att hon skall återkomma med andra åtgärder för att kostnaderna för socialbidragen skall minska. Det är verkligen önskvärt. När statens ekonomi saneras förs mycket av den saneringen över på kommunerna, men några pengar tillförs inte.

När människor blir utstämplade och av andra skäl inte passar in i systemet hamnar de på socialkontoret. Därför har kommunerna fått en orimligt stor pengabörda att bära.

Arbete och arbetsträning för ungdomar är också viktigt och bra. Ungdomar lider om möjligt ännu mera om de inte kommer in på arbetsmarknaden och blir vana att sköta ett arbete. Det är vi säkert överens om allihop.

Vem skall betala det försörjningsstöd som planeras enligt Invandrarpolitiska kommitténs förslag? Är det staten eller kommunerna? Det växer fram en hel del rasism i de kommuner som har ett stort antal invandrare och där den största delen av socialbidraget går till invandrare. Jag vet att dessa kommuner har fått 400 miljoner kronor sammanlagt, men det kanske inte räcker.

Det är viktigt att det svenska välfärdssystemet ses som en helhet. Det är därför jag har framställt denna interpellation. Jag tycker att staten måste ha ett större försörjningsansvar. Situationen blir annars olika i olika kommuner. Alla invånare i Sverige bör väl ha ungefär samma förutsättningar att klara sig. Varken människorna själva, kommunen eller staten är betjänta av att stora delar av folket med mössan i hand ber om bidrag. Ungefär 40 % i Sverige lever i dag på en nivå som ligger runt socialbidragsnormen – en siffra som jag har fått och som jag hoppas är riktig, och jag har försökt att få den bekräftad. Det är oerhört många. Människor behöver självförtroende och stolthet för att klara att komma in i samhället igen.

Hur stort blir försörjningsstödet, vad innehåller det och hur blir det med ungdomar och KAS? Är det någon förändring på gång här?

Anf. 3 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag är glad att det är här i riksdagen som jag allra först kan beskriva huvuddelen i den nya socialtjänstlagen. Vi är i stort färdiga med den. Därför kan jag berätta litet om den just nu.

Nu har jag levt med socialtjänstlagen och diskussionerna kring denna under en längre tid. Först måste man bestämma vilken roll socialbidraget skall spela. Jag tror att vi är helt överens om att det skall vara den yttersta hjälpen när ingen annan möjlighet finns och att det skall tillfredsställa människors behov av rättssäkerhet och likabehandling. Därför kommer vi att föreslå att rätten till bistånd delas upp i försörjningsstöd och annat bistånd och att försörjningsstödet preciseras i lag. Det innebär att man gör en schabloniserad del och en annan del, som innebär ersättning för skäliga kostnader för ett antal behovsposter. Då blir kostnadsnivån ungefär densamma som Socialstyrelsen rekommenderar i dag. Här är det egentligen inte fråga om så stora förändringar utan mer om den tekniska konstruktionen. Nu blir det en lag, försörjningsstödet blir preciserat, utrymmet för domstolarna att gå in och tala om hur det skall vara blir faktiskt mindre och det blir helt tydligt vad den enskilde har rätt att få.

Efter att ha tagit ställning till socialbidragets roll måste man också fundera på strukturförändringar. Det har då fallit sig naturligt att titta närmare på stora grupper som i dag är överrepresenterade bland socialbidragstagarna, och dit hör ungdomarna. Det är naturligtvis inte riktigt att så många ungdomar under så lång tid skall leva på socialbidrag. Det är inte den start de behöver och skall ha i livet. Därför ses detta över av en särskild grupp, som i juni skall komma med ett förslag. Möjlighet skall finnas att ställa krav på motprestation från ungdomarna. De måste ställa upp på kraven för att få sitt försörjningsstöd. På samma sätt utreds invandrargruppen för att man skall kunna ordna det som i dag är ett problem, nämligen att så många äldre invandrarkvinnor som egentligen borde ha en pension i stället är ut och år in lever på socialbidrag. Denna fråga behandlas för sig. Jag kan i dag inte exakt säga hur lösningen kommer att bli, men det är under utredning. På samma sätt är det med ungdomsgruppen.

Vad vi i övrigt betonar i den nya socialtjänstlagen är att man skall arbeta långsiktigt på ett sådant sätt att man kan lösa människors problem med att försörja sig själva. T.ex. för gruppen ensamstående mammor skall man se till att få till stånd en långsiktig, tillfredsställande lösning.

Vi är glada att kunna säga att vi är helt eniga om det nya förslaget, där basen är den enskildes rättssäkerhet och försörjningsstödet, som nu är väl preciserat.

Anf. 4 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Detta var ju en del av det som jag gärna ville ha till svar. När jag framställde min interpellation hade man inte kommit så långt. Vi har ju fått skjuta upp interpellationsdebatten, mest på grund av mig, tror jag. Jag framställde interpellationen före jul och skulle ha fått den besvarad redan i januari, men då var jag bortrest.

Kommunerna måste garanteras att pengar så att säga följer med. Jag har inte riktigt fått klart för mig om försörjningsstödet skall betalas av staten eller av kommunerna. Hur det är med detta vill jag få bekräftat. Jag

tycker att alla invånare så långt det är möjligt skall ha samma ekonomiska förutsättningar, i någon mån kanske anpassat efter var man bor. Det kan ju vara fråga om skilda behov. Man kanske måste ha fria resor etc.

Bidrag är naturligtvis inte en lika bra lösning som arbete. Det tycker naturligtvis inte någon här. Det allra viktigaste är ju att lösa arbetslöshetsproblemet, vilket ju sägs från alla håll hela tiden. Men när situationen ser ut som den gör i dag måste det finnas en generell spärr mot utslagning – en spärr som gör att man inte behöver ”klä av sig naken” på socialbyrån för att få socialbidrag.

Vi vet ju också att bostadsbidragen har blivit ett problem, men det kanske inte skall tas upp i det här sammanhanget. Nedsärningarna var för sig kanske inte är så stora att de flesta människor inte skulle kunna klara dem. Men totalt sett har ekonomin blivit förödande dålig för många familjer. Vi har fått brev från familjer som har barn som utestängts från dagis därför att man inte kan betala avgiften. 7 000 personer – familjer och ensamstående – blev vräkt under 1995 eller 1994, och antalet har säkert inte minskat. 700 av dessa människor försvann spårlöst. Vi vet inte var de är, om de är bostadslösa eller vart de har tagit vägen. Det är ett problem att människor knäcks, som kanske skulle kunna vara viktiga samhällsmedborgare. Antalet hemlösa har ökat ganska mycket, framför allt kvinnor. Varför är det så?

Det är ju så att den politiska eliten är litet i otakt med folkets vilja på dessa områden. Jag träffar väldigt många människor som är förtvivlade. Säkert har också ministern varit i kontakt med dem. De säger: Snart slås jag ut. Vart skall jag och min dotter eller min man och jag med våra barn ta vägen? Vi har skuld på hyran och skulder till dagis. Vart skall vi ta vägen? Jag menar att man måste gå in och hjälpa dessa människor innan det har gått så långt. På något sätt borde ju dagis och hyresvärdarna känna till att de ligger efter med betalningarna. Man borde då kunna gå in och rädda dem, för det är viktigt att se till att människor inte ramlar utanför.

En stor offentlig sektor förmår att ändra våra livsmönster. Kanske behöver vi en större offentlig sektor. Tänk på vad barnomsorgen har betytt för kvinnor i Sverige – även för män men ännu mer för kvinnor. Det finns en risk för att vår marknadsekonomi gör att vi fastnar i invanda könsrollsmönster. Det blir en tryckvåg mot offentlig sektor, vilket inte är bra för friheten och självförtroendet.

Anf. 5 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag väljer att ta fasta på en sak som Ragnhild Pohanka sade, nämligen att man inte skall behöva ”klä av sig naken”. Det är nästan en våg av förtvivlan, som man kan mötas av från väldigt många människor, över känslan av att bli kränkt, känslan av skam och skuld över att tvingas anlita socialtjänsten i hemkommunen.

Jag tror inte att problemet går att undvika helt och hållet, men det är mycket viktigt att vi lägger fast att människor inte får kränkas, att människor måste behandlas med respekt för sin integritet på ett sådant sätt att de inte känner sig kränkta och orättfärdigt behandlade. Detta har vi betonat mycket starkt i våra skrivningar i den nya socialtjänstlagen. Vi ändrar inte finansieringen i socialtjänstlagen på så sätt att staten tar över finan-

sieringen av socialbidragen, utan det är kommunerna som betalar även i fortsättningen.

Hela arbetet med socialtjänstlagen har varit en fråga om att hitta balans, att för den enskilde hitta balansen mellan rätten till stöd och kravet på motprestationer och att för kommunerna hitta balansen mellan friheten att besluta, planera och att ha en demokratisk process och tvånget att ändå följa lagstiftning. Vi har en målinriktad ramlagstiftning där vi i en portalparagraf lägger fast hur vi tycker att man skall behandla och betrakta människor och den människosyn som skall ligga till grund för lagen.

För staten handlar det om att balansera mellan att visa förtroende för det lokala beslutsfattandet – alla här i kammaren sitter också med i lokala sammanhang – och behovet av en nationell reglering. Just med tanke på att detta inte alltid är lätt är jag stolt över att vi har lyckats med att komma med ett så bra förslag till ny socialtjänstlag som vi har gjort.

Anf. 6 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Det är svårt det här med helheten. Man kommer in på andra utskotts områden när man ser det i en helhet. Det gäller bl.a. bostadsbidrag och sådana saker.

Om man skall klara av detta tror jag att reglerna måste ändras. Det är väldigt bra att det står tydligt i propositionen när den kommer. Det kan hända att människor för att få socialbidrag inte får bo kvar i ett litet hus med ganska låg hyra. Flyttar de till en lägenhet kan det bli dyrare, men då betalar kommunerna. Detta måste man se över.

Självklart är det viktigt att kommunerna får bestämma själva. Men de kan inte ta det ansvaret när de inte får bestämma vilken skatt de skall ha. Jag är inte för skattehöjningar i sig, men skall de ta ett visst ansvar kan det bli följden. Om kommunen tycker att man vill höja skatten blir det indragna bidrag.

Jag tror att vi måste ändra reglerna. Jag är övertygad om att staten måste gå in. Vi har haft en budgetsanering som har varit häftig och gått fort, och i vissa fall har man fått backa och göra om. En stor del av dessa kostnader har fallit på kommunerna. Kommunerna får hjälpa till att sanera statens ekonomi väldigt hårt, med de olika belastningar man för över till kommunerna. Kommunerna har sedan inte rätt att ekonomiskt tillgodoräkna sig egna beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1996/97:122 om ädelreformen

Anf. 7 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Chatrine Pålsson har frågat mig om jag är beredd att initiera en parlamentarisk utvärdering av ädelreformen.

Ädelreformen genomfördes för fem år sedan och syftade till att ge kommunerna ett sammanhållet ansvar för äldreomsorgen. Reformen innebar bl.a. att kommunerna övertog ansvaret för lokala sjukhem och andra verksamheter för somatisk långtidssjukvård som numera ingår i samlingsbegreppet särskilda boendeformer för service och vård. Kom-

munerna ansvarar för sjukvårdsinsatser i särskilda boendeformer, i dagverksamheter och har efter överenskommelse med landstinget också ansvaret för hemsjukvård i cirka hälften av landets kommuner.

Regeringen uppdrog hösten 1991 åt Socialstyrelsen att under en femårsperiod följa upp och utvärdera ädelreformen och anslog 25 miljoner kronor till detta ändamål. Uppdraget har avrapporterats årligen, och en samlad slutredovisning lämnades våren 1996. Reformen och dess konsekvenser har studerats ur olika perspektiv, och äldreomsorgen i sin helhet har belysts på ett sätt som inte gjorts någonsin tidigare. Ju längre tiden gått har det dock blivit allt svårare att särskilja specifika effekter till följd av reformen från konsekvenser av andra förändringar i samhället.

Enligt regeringens sammanfattande bedömning har ädelreformen skapat möjligheter att utveckla bättre kvalitet och effektivare resursutnyttjande inom äldreomsorgen och också nya och bättre förutsättningar för kommuner och landsting att förbättra vård och omsorg. Socialstyrelsens utvärdering visar också på nya gränsdragningsproblem; problem som visserligen varit kända tidigare, men som i samband med genomförandet av reformen blev mer synliga. Det delade ansvaret för rehabilitering och hjälpmedel visade sig leda till nya diskussioner mellan huvudmännen, och regeringen tog därför initiativ till särskilda utvecklingsmedel på 300 miljoner kronor med syfte att kommuner och landsting i samverkan skulle utveckla samarbetet på detta område.

Ädelutvärderingen har också ökat kunskaperna om kvalitet och säkerhet i den medicinska omvårdnaden, och det är på detta område som bristerna blivit särskilt uppmärksammade. Socialstyrelsen har vidare pekat på läkarnas alltmer perifera roll inom äldreomsorgen och på en omfattande förskrivning av läkemedel till äldre. Också på detta område tog regeringen tidigt initiativ till särskilda utvecklingsmedel – 50 miljoner kronor – för att utveckla kvalitet och säkerhet inom den kommunala hälso- och sjukvården.

Hösten 1995 tog min företrädare Ingela Thalén initiativ till en utredning om bemötandet av äldre – delvis mot bakgrund av de återkommande brister som rapporterats när det gäller rättssäkerheten, samarbetet mellan kommuner och landsting och i den medicinska omvårdnaden. Efter många år av viktiga organisatoriska förändringar ansåg regeringen att man också skulle belysa innehållet i äldreomsorgsarbetet och sådana frågor som rör respekten för äldres självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet. Slutligen vill jag nämna att regeringen i höstas beslutade att ge Socialstyrelsen ett nytt treårigt uppdrag att aktivt följa och utvärdera situationen inom äldreomsorgen.

Med denna beskrivning av åtgärder och initiativ från regeringens sida som en direkt följd av Socialstyrelsens mycket ambitiösa utvärderingsarbete, vill jag hävda att det nu är kommunernas och landstingens ansvar att åtgärda de brister som finns och gemensamt utveckla vården och omsorgen om de äldre. Att uppmärksamma brister i kvalitet och bemötande är också en viktig fråga för tillsynsmyndigheterna. Jag har också för avsikt att ta initiativ till överläggningar med de båda kommunförbunden, bl.a. kring de frågor om läkarmedverkan, medicinförskrivning och rehabilitering som Chatrine Pålsson tar upp i sin fråga. Som svar på frågan finner jag inte anledning att initiera en parlamentarisk utvärdering av ädelreformen.

Prot. 1996/97:65
13 februari

*svar på
interpellationer*

Anf. 8 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Margot Wallström för svaret. Jag ser i slutet att socialministern är beredd att vidta en del åtgärder med överläggningar. Det är alltid välkommet.

Ädelreformen är en av vår tids allra största organisatoriska förändringar. Den har inneburit en förändring för väldigt många människor. Det är väldigt mycket jag har saknat. Man har talat mer om organisatoriska utvärderingar och har kanske mindre sett till hur det blev för den enskilda människan. Hur ädel blev ädelreformen? Det är ändå en huvudfråga i allt sådant arbete.

Jag vill också ställa en principiell fråga till socialministern. Varför har man just i den här förändringen inte velat ha en parlamentarisk utredning, en utredning där olika politiska företrädare funnits med? Det finns en rad exempel på att vi har haft sådana utredningar, och vi har tyckt att det har varit angeläget. Man kan undra vad det finns för skäl att man inte skall ha det nu.

Naturligtvis är Socialstyrelsens rapporter värdefulla. De har pekat på många brister. Men det är tråkigt att konstatera att det är ungefär samma brister som man har påpekat varje gång, och det har inte blivit någon förbättring eller förändring. Olika rapporter har inget värde i en bokhylla. De har bara ett värde om innehållet bidrar till förändring för enskilda människor.

Det är klart att kommuner och landsting här har ett ansvar. Men att människor har haft dålig tillgång till medicinska insatser, inte minst läkarinsatser, är ett nationellt problem. Det har varit ett problem i stort sett överallt, även om man kanske har byggt upp det litet annorlunda. Efter fem olika rapporter och en slutrapport har det inte hänt någonting. Det har inte räckt med Socialstyrelsens utvärdering. Vad har socialministern mer för krut i fickan, eller förslag, för att de skall bli verklighet?

Vi var i går tillsammans på en mycket intressant hearing i Rosenbad där företrädare betonade att utvärderingen på många sätt är usel inom den svenska hälso- och sjukvården och äldreården. Man ville poängtera att det var en viktig del för att få en förändring till stånd. Jag skulle vilja ha svar på frågorna. Varför har man inte ansett att detta är viktigt? Samtidigt kanske jag får fråga: Vad har alla de pengar som nu har satsats – 300 miljoner, 50 miljoner och 25 miljoner – bidragit till mer än en massa skrivna papper?

Anf. 9 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det är inte första gången som Chatrine Pålsson och jag diskuterar den här saken. Jag vill alltid så långt det över huvud taget är möjligt gå Chatrine Pålsson till mötes, eftersom jag vet att viljan är god. Jag tror att vi har samma utgångspunkter så till vida att vi är till för de enskilda människorna och deras behov av vård, omsorg, hjälp och stöd vid ålderdom och sjukdom. Det måste man ständigt återkomma till och påminna sig om. Från den utgångspunkten möts vi förstås.

Däremot tycker jag inte att det är riktigt att säga att det inte har hänt någonting. Väldigt mycket händer faktiskt, och saker händer snabbt också inom äldreomsorgen. Men också sådant som är mindre bra händer, t.ex. att man fortsätter med att strida om hur reviren skall se ut. Man bevakar

sina revir och försvarar sin prestige, exempelvis mellan kommuner och landsting.

Frågan är då om rätta sättet är att säga att en parlamentarisk grupp skall tillsättas som får titta på detta. Jag är rädd att det skulle få motsatt effekt och stoppa upp och faktiskt hindra oss från att ställa krav – man skall leva upp till kraven där vi nu vet att det finns brister när det gäller ädeluppföljningen. Ingen kan säga annat än att ädeluppföljningen har varit mycket kvalificerad. Den har utförts på ett alldeles utomordentligt sätt, och det skall vi vara glada för. Det har gett oss ett antal mycket konkreta punkter där det går att vidta åtgärder och där vi kan ställa landsting och kommuner till svars. Jag tycker att det är där vi skall lägga krutet. Vi skall ägna energi åt att se till att det händer någonting på de här punkterna. Jag är rädd att en parlamentarisk ny grupp bara försenar hela proceduren. Jag tror alltså inte att det är rätta sättet att komma till rätta med saker här.

Däremot skall vi fortsätta med att ha en politisk debatt. Vi skall se till, precis som på hearingen i går, att parterna ställs till svars på de olika punkterna. Varför händer ingenting? Varför fortsätter man med att förskriva läkemedel på ett sätt som nästan kan kallas för ansvarslost? Varför strider man fortfarande om revir? Vad tänker ni göra åt detta? Den presen skall vi tillsammans, tycker jag, sätta på de inblandade huvudmännen.

Ytterligare en risk här är att ansvaret flyttas så att man tänker: Jaha, vad bra! Nu tar riksdagsledamöterna över detta, och vi kan koppla av litet grand. Men då blir det vi som får ta den debatten, medan ansvaret i stället ligger på sjukvårdshuvudmännen och kommunerna.

Det här är helt kort några, tycker jag, tunga skäl i detta sammanhang.

Anf. 10 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Anledningen till att jag gärna ställer både frågor och interpellationer till socialministern är just att jag har funnit att socialministern har ett varmt hjärta i dessa frågor och är beredd att gå mig till mötes så att vi kan enas om saker och ting som är bra – inte i första hand för oss utan för enskilda människor.

När det gäller människors trygghet kan man väl trots allt säga att detta är en riktig trygghetsfråga. Det här ligger på politikernas bord. Vi parlamentariker och politiker på kommun- och landstingsnivå har ett ansvar här. Enskilda människor har faktiskt rätt att ställa sådana krav på oss. Ett problem för alla kommuner och landsting har varit den i prioriteringssammanhang ekonomiskt svåra situationen. Det har kanske också gjort att det varit litet svårt att veta vad som är det ena eller det andra. Men för den enskilde är inte det intressanta vad som är orsaken till att det inte fungerar, utan den enskilde vill att det fungerar. Det är det som är så viktigt.

Sedan finns det en hel del som inte är löst. Jag tänker på hemsjukvården. Många enskilda kan inte förstå att det i stort sett är avgiftsfritt om landstingets hemtjänstpersonal eller hemsjukvård kommer, medan man får betala mycket om det är kommunens personal som kommer. Den frågan har varit svår för enskilda, eftersom det blir höga kostnader. Men det har också varit svårt att förstå varför det är så här. Jag undrar om socialministern har något att säga med anledning av detta.

Prot. 1996/97:65

13 februari

svar på

interpellationer

Kommer det i framtiden att bli så att socialministern föreslår att t.ex. Socialstyrelsen får göra en utvärdering av stora förändringar i samhället och att det politiska deltagandet försvinner allteftersom tiden går?

Anf. 11 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Nej, nej, Chatrine Pålsson, det politiska inflytandet skall inte försvinna. Självklart skall vi hålla ett öga på detta. Vi har ju gett Socialstyrelsen i uppdrag att fortsätta med utvärderingen av den här reformen och att följa detta mycket noga. Det är så vi kan få bränsle för att trycka på. Jag är intresserad av att resonera om en mängd olika former för att gå vidare här, men jag tror inte att det då just handlar om utredningsformen eller om en parlamentarisk utvärdering. Vi har nämligen redan tillräckligt med material. Nu gäller det att få fart på förändringarna. Det är mitt intresse.

Jag tror att det är till hjälp att de politiska partierna är aktiva och debatterar. En träff av det slag som vi hade i går, en hearing med alla inblandade parter, tror jag faktiskt också sätter fart. Låt oss alltså i stället hitta fler sådana arenor där vi kan säga: Vi är tydliga med vad vi tycker och med vart vi vill gå och ställer också er till ansvar.

Anf. 12 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag tror också att det är viktigt. Jag tror även att det är viktigt att alla från sina egna utgångspunkter ärligt och uppriktigt vågar lyfta frågan. Som politiker måste man av och till vara beredd att erkänna att alla saker inte fungerar exakt lika bra, men att man är beredd att vidta åtgärder.

Jag ser verkligen fram emot att vi fortsättningsvis kan hitta många lösningar för människors bästa.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1996/97:124 om tandvårdsförsäkringen

Anf. 13 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Liselotte Wågö har ställt tre frågor till mig med anledning av att regeringen aviserat införandet av en omstrukturerad tandvårdsförsäkring fr.o.m. år 1998. Frågorna ställs mot bakgrund av att en arbetsgrupp inom Socialdepartementet skulle ha avlämnat ett konkret förslag om en sådan försäkring till den 1 februari. Med anledning härav får jag framföra följande.

Arbetsgruppen, som påbörjade sitt arbete i oktober förra året, kommer att avlämna sin rapport till mig vid månadsskiftet februari/mars. Rapporten skall därefter remissbehandlas i sedvanlig ordning. Med hänsyn härtill är jag inte beredd att föregripa det fortsatta beredningsarbetet genom att nu svara på de tre frågor som Liselotte Wågö har ställt. Avslutningsvis kan jag meddela att ett förslag om en förändrad tandvårdsförsäkring kan föreläggas riksdagen tidigast i juni.

Anf. 14 LISELOTTE WÄGÖ (m):

Fru talman! Inte med bästa vilja i världen kan jag tacka socialministern för svaret – möjligtvis för upplysningen.

Det är inte av okynne, socialministern, som jag har väckt interpellationen, utan den grundas på att jag hyser mycket stor oro för vad som framöver kommer att hända med svenskarnas tandhälsa. Det är inte bara jag som är orolig. Bland allmänheten är det många som är oroliga, framför allt de som har behov av stora tandvårdsinsatser. Det finns också en stor oro bland vårdgivarna.

Jag fäste mig vid socialministerns första interpellationssvar i dag. Jag utgår från att många frågor i den interpellationen fortfarande är föremål för beredning. Det hindrade ändå inte socialministern från att ganska detaljrikt ge svar på den interpellationen. I tandvårdsfrågan däremot är socialministern inte beredd att svara. Jag tycker inte att jag har ställt konstiga frågor.

Jag har frågat statsrådet hur det ekonomiska stödet till särskilda patientgrupper skall utformas, om det skall bli ett generellt eller ett selektivt system. Jag har frågat om statsrådet är beredd att införa nya särskilda subventioner riktade till unga vuxna patienter. Jag har frågat om statsrådet avser att göra skillnader i tandvårdslagen som innebär att landstingen får nya arbetsuppgifter. Det här är inget konstigt. Frågorna är befogade med anledning av de direktiv som arbetsgruppen har arbetat efter. Detta med särskilda subventioner till unga t.ex. finns inte med i direktiven.

Redan i direktiven sätter socialministern stora grupper utanför det generella stödet. Det innebär – något som socialministern sade i sitt första interpellationssvar – att rättssäkerhet och likabehandling sätts ur spel i tandvården. Det står också i direktiven att man skall pröva möjligheten att eventuellt baka in någon typ av stöd till tandvård för behövande i den nya socialtjänstlagen. Jag erinrar socialministern om vad som sades i det första interpellationssvaret, att man inte skall behöva ”klä av sig naken” och uppleva skam och skuld för att anlita socialvården. Är socialtjänsten ett instrument för att se till att människor får sitt tandvårdsbehov tillgodosett?

Jag känner mycket stor oro för hur utredningsarbetet har bedrivits. Jag är starkt kritisk till att man i den här infekterade frågan, som debatterats så ofta i Sveriges riksdag och där förslaget gång på gång fått tas tillbaka därför att det inte haft en parlamentarisk förankring, trots allt väljer en utredningsmetod som sätter hela parlamentet utanför utredningsarbetet och stora delar av de vårdgivare som finns. För mig är det fullständigt obegripligt att man kan bedriva ett arbete på det sättet. Dessutom skulle arbetsgruppen ha avlämnat sitt förslag den 1 februari. Det är delvis också mot den bakgrunden som jag ställt mina frågor.

Jag vill fråga socialministern om hon när det gäller tandvården övergivit den generella välfärdstanken? Anser socialministern att det är rimligt att man för att få del av den knappa miljarden måste vara ung och sjuk eller också ligga på ett sjukhem? Vad skall i så fall fattigpensionärerna göra när de får behov av tandvård?

Anf. 15 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja vända på resonemanget litet grand i det svar som lämnades. Som socialministern vet skapades tandvårdsförsäk-

Prot. 1996/97:65

13 februari

svar på

interpellationer

ringen 1974 för att ge hela svenska folket en god tandhälsa och en bättre folkhälsa. År efter år har kvalificerad tandvårdspersonal i samverkan skapat världens bästa tandhälsa för hela svenska folket, vilket är fantastiskt. I stort sett alla har jättebra tänder i dag, inte minst barn och ungdomar. Tandproteser, som tidigare var vanliga, är sällsynta i dag. Det är ovanligt att sådana förekommer.

Jag skulle vilja fråga statsrådet hur många miljarder hon tror att samhället har satsat på denna fantastiskt fina reform. Jag vet inte, men jag tror att det är jättemånga miljarder. Ingen har ifrågasatt den tandvårdsreformen. Alla har tyckt att det var en naturlig del av den sociala välfärden. Då är min fråga: Väger regeringen in alla de investeringar som under årtionden gjorts för en god tandhälsa vid utformningen av det nya tandvårdssystemet, eller lämnar man dessa och tycker att de pengarna är borta?

Fru talman! Jag blir litet bestört över att man med alexanderhugg avskaffar tandvårdsförsäkringen och att regeringen gör det i samverkan med Centern. Min fråga blir: Skall Sverige återgå till ett tandprotessamhälle? Tandvårdsförsäkringen var inte viktigare för regeringen än att den med alexanderhugg kunde avföras från dagordningen. Tror socialministern att svenska folket har bättre råd i dag att avstå från en bra tandvårdsförsäkring?

Från Folkpartiets sida krävde vi en parlamentarisk utredning. Vi tyckte att det här var en stor och intressant folkhälsofråga. Det blev en ensamutredare. Vad vi tyckte var över huvud taget inte intressant. Frågan är vad regeringen vill med detta. Hur skall parlamentet, som också Lise-lotte Wågö frågade, kunna bli delaktigt av utredningen och förslaget och kunna hantera det på ett sätt som är värdigt med tanke på att det här är så viktigt?

Jag vill vidare fråga om socialministern tror att tandvårdsförsäkringen kan avskaffas utan att tandhälsan försämrats. Det finns ett antal viktiga frågor som jag gång efter gång tagit upp här: konkurrensneutraliteten mellan tandläkarna, om det skall vara ett rimligt högkostnadsskydd, hur barn och ungdomar skall kunna välja tandläkare. Det finns många frågor som jag har diskuterat med många socialministrar under de senaste åren, bl.a. landstingens skattesubvention av tandvården. Vad gör regeringen med vissa landstings krav på att man skall ta hand om ungdomar upp till närmare 30 år?

Jag tycker att det är ofattbart att vi inte har fått ett svar som går att diskutera i kammaren. För att återgå till tidigare interpellationer måste jag säga att det känns, även om det nu inte är socialministern som myntat detta, som att socialministern inte har något gott hjärta när det gäller tandvården. Vi kanske kunde se till att det förändras.

Anf. 16 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag har bett att få gå upp i den här debatten därför att för mig är det inte systemen som är det viktiga utan funktionen över huvud taget av det vi har för att åtgärda det vi vill åtgärda, nämligen att människor skall må bra. Ditt hör tandvården. Målet kan inte bara vara att man effektivt får en tand lagad eller så, utan målet måste vara att se till att människor verkligen mår bättre. Vi vet att det har blivit ett komplext område från att det förut betraktades som ett ganska enkelt område. Jag

tycker att det är väldigt bra att en utredning har tillsatts och att vi nu får resultatet. Görs det i gruppen en helhetssyn vid den kommande utformningen så att man t.ex. även tittar på frågan om tandvårdskostnadsersättning? Det kan vara kopplat till det Liselotte Wågö var inne på, att vissa personer inte har råd att åtgärda saker i sin mun som de har blivit ordinerade att åtgärda.

Vi vet också att förändringar över huvud taget i munhålan kan påverka vårt hälsotillstånd. Då tänker jag inte bara på tandvårdsmaterial, utan totalt. Ser man alltså detta i ett helhetsperspektiv där tandvårdserättningen tas med, förhoppningsvis kopplad till sjukförsäkringen? Det är ju kommuniserande kär! Får man inte rätt tandvård mår man inte bra och behöver sjukpenning i stället. De hänger ihop. Tittar man också på kopplingen till tandvårdsmaterialen? Det måste finnas en koppling till åtgärder och de krav som ställs på dessa. Tar man hänsyn till försäkringskassans roll när man talar om tandvårdskostnader och deras ersättning? Varje gång en tandläkare har en patient måste han fråga försäkringskassan om han får utföra en åtgärd eller inte. Min fråga blir: Har man det här helhetsperspektivet? Jag känner att det finns ett starkt behov av det.

Anf. 17 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag kan förstå att ni inte blev glada över svaret därför att det var ett mycket formellt svar. Jag anser att jag är tvingad att lämna ett formellt svar. De frågor som Liselotte Wågö ställer utreder utredaren just nu. Det vore fel av mig att gå in och bestämma hur det skall se ut eller ge besked på dessa punkter. Jag skall få ett förslag. Detta skall beredas i sedvanlig ordning. Det skall skickas ut på remiss, och det skall komma ett förslag till riksdagen. Självklart skall jag inte gå förbi riksdagen.

Jag kan också säga att min avsikt naturligtvis är att handskas med de större frågorna och se hur vi långsiktigt skall kunna lösa hela frågan. Men jag har ännu så länge inte tillräckligt med underlag för det. Detta skall jag skaffa mig. Sedan skall jag skicka ett förslag ut på remiss, och därefter skall vi ta ställning. Då återkommer vi naturligtvis till riksdagspartierna med förslag och möjlighet att diskutera.

Som alla vet har frågan en lång förhistoria, som man inte kan bortse ifrån. Det har varit en stundtals ganska trist debatt och en mycket svårlöst konflikt.

Hur skall vi komma till rätta med överetableringen av tandläkare? Hur skall vi lösa konflikten mellan privata tandläkare och offentliga tandläkare? Hur skall vi klara ut systemen? I dag kan man inte ens kalla det för en allmän försäkring. 60 % av människorna här i landet får ingenting från försäkringen. De får helt och hållet själva betala vad det kostar.

Sedan kan vi också fråga oss hur man gör i Norge. Man har inte sämre tandhälsa där, fast man inte ens *har* en allmän försäkring. Hur skall vi utforma ett system som kan hålla långsiktigt, och hur skall vi göra det på ett sådant sätt att vi skyddar de mest behövande grupperna?

Detta vill jag ha förslag och synpunkter på. Jag vill skicka det här på remiss och se till att vi har ett gott underlag. Då kan jag svara på vilka frågor som helst.

Prot. 1996/97:65

13 februari

*svar på
interpellationer*

Anf. 18 LISELOTTE WÄGÖ (m):

Fru talman! Jag tror inte att socialministern kommer att få svar på dessa frågor från den utredning som är tillsatt. Jag tror också att riksdagen kommer att få stora svårigheter att ta ställning till ett förslag från departementet med tanke på hur utredningsarbetet har bedrivits. Det var ju en arbetsgrupp med olika intressenter som satt och arbetade, men efter vad jag nu har erfårit, kommer det här att betecknas som en utredning. Vi kommer alltså inte att få ta del av de olika uppfattningar som uppenbarligen finns i arbetsgruppen. Dessa kommer inte att publiceras i form av särskilda yttranden, och vad jag har erfårit är oenigheten i arbetsgruppen mycket stor när det gäller det förslag som tydligt arbetades fram i går.

Jag tycker att det är riktigt att, som regeringen har aviserat, avskaffa tandvårdsförsäkringen 1998. Jag tror att nuvarande tandvårdsförsäkring har spelat ut sin roll. Men vad jag värnar om, och är oerhört angelägen om, är att vi får ett riktigt och väl utarbetat högkostnadsskydd som tar hänsyn till det odontologiska behovet, alltså till hur mycket tandvårdsbehov man har, och ingenting annat. Vad jag har förstått har man i den här utredningen som nu tydligt har arbetat färdigt – och säkert får socialministern ta del av detta de närmaste dagarna – lagt ett högkostnadsskydd som träder i kraft först vid tandvårdskostnader på 20 000 kr.

Hur skall socialministern, om socialministern skulle ställa sig bakom detta, kunna försvara det inför alla fattigpensionärer som knappt har 4 000 kr i månaden och inför pensionärer med liten ATP? Hur skall de kunna betala tandvårdskostnader på upp till 20 000 kr innan ett högkostnadsskydd, som förslaget nu ligger, skall ersätta med 75 % efter 20 000 kr?

Det finns också ett förslag om att man skall subventionera tandvård för ungdomar upp till 25 år. Det är en grupp som redan i dag är väl skyddad genom den fria barn- och ungdomstandvården. Jag får inte prioriteringarna mellan gamla med stort vårdbehov när det gäller tänder och ungdomar att gå ihop.

Jag är alltså allvarligt oroad för att massor av människor inte kommer att ha råd att sköta sina tänder. WHO har ju faktiskt ett mål om att vi skall ha tolv tänder nere och tolv tänder uppe. Men det kanske inte skall gälla för Sverige. Vi kanske skall ha åtta tänder nere och åtta tänder uppe. Jag vill gärna höra socialministerns uppfattning om det här. Jag är lika oroad som Sigge Godin över att vi kommer att rasera något som vi under lång tid har satsat stora resurser på. Jag beklagar också att inte socialministern i samband med att man tillsatte den här arbetsgruppen ändå tog vara på det stora intresse som finns bland parlamentarikerna i riksdagen för att försöka lösa den här fråga.

Det måste bli en långsiktig lösning. Människor måste veta vilket skydd de har om de råkar ut för stora tandvårdskostnader, och det måste gälla länge, så att man kan planera sin tillvaro. Detta är inte minst av oerhört stor vikt när det gäller vårdgivarna. De måste verkligen få veta vilka spelregler som gäller.

Jag har också erfårit att man uppenbarligen inte har ägnat sig ett dugg åt konkurrensneutraliteten, alltså det som socialministerns föregångare Ingela Thalén ägnade sida upp och sida ned åt i det betänkande som i och för sig inte fick gehör i Sveriges riksdag. En anledning till att man ägnade så mycket tid åt detta var säkert att vi hade haft en frisk och bra debatt i parlamentet kring just de här frågorna.

Anf. 19 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Låt mig ge ett gott råd till socialministern: Tag reda på hur det förhåller sig i Norge! Vad är det för material man använder där? På vilket sätt hanteras dem som skall betala själva? Jag tror att kvaliteten kan vara litet annorlunda där i förhållande till Sverige. Jag har i alla fall sådana signaler.

Jag skall återgå till de frågor jag ställde. På vilket sätt får parlamentet möjlighet att påverka i den här frågan? Det är inte bara tandvård det gäller, det här är en folkhälsofråga. Det kommer att kosta gigantiska summor pengar om man inte hanterar det här på rätt sätt. Jag kan i och för sig förstå att den ena socialministern efter denna andra börjar bli litet less på den här frågan. Den har ju seglat runt så många gånger. Men det måste ju ändå bli ett slutresultat.

Vi har lidit litet här i kammaren, och jag tror att regeringen också har gjort det, av de dåliga utredningar som har varit underlag för mycket av det sociala arbete som har skett på senaste tiden. Konsekvensanalyserna är bristfälliga, ibland undermåliga. På vilket sätt skall konsekvensanalyserna fungera i det här fallet? Det skulle vara intressant att veta om man verkligen kommer att gå till grunden och se vad som händer med de människor som inte skall ha någon tandvårdsförsäkring, kanske inte ens något högkostnadsskydd. Vilka friheter och möjligheter har man att välja tandläkare både som barn och som äldre? Vilka subventioner skall komma från landstingen till folktandvården, och på vilket sätt kommer det att prioriteras? Det finns en massa sådana frågor som jag tycker att det är väldigt viktigt att vi diskuterar här.

När jag såg svaret som Liselotte Wågö hade fått, blev jag så klart litet besviken. Jag trodde faktiskt att regeringen tyckte att den här frågan var så viktig att den var värd en debatt, i varje fall utifrån de direktiv som ensamutredaren har. Tydligen var det inte så.

Anf. 20 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Ja, nog har vi haft debatter, Liselotte Wågö, om de här sakerna. Om de har varit särskilt friska vet jag inte, i varje fall har inte folk blivit särskilt mycket friskare av dem. Det är faktiskt det jag förväntar mig av utredningen – att man tar itu med de saker vi har debatterat och som har lyfts fram. Det är ju ändå det viktiga.

Om man ser på skillnaden mellan ungdomar och gamla människor, kan man ju förstå att det är den rådgivande rollen till ungdomar, till barn och deras föräldrar, som naturligtvis har lett till att barnen har en så bra tandstatus i dag. Det gäller kosthållning och livsstilar över huvud taget som ju påverkar sådana här saker.

Man kan konstatera att det kostar gigantiska summor i dag, Sigge Godin, eftersom riksdagens beslut inte följs på det här området. Vi har inte heller ett rättssäkert system. Jag hoppas att det blir tydliga roller och ett rättssäkert system. De människor som cirklar runt och som inte får rätt behandling belastar samhället oerhört mycket mer än man kan tro. Våra byråkratier blir neddränkta med människor som inte får rätt vård. De blir nästan rättshaverister till slut för att de känner sig sjuka men inte får någon förståelse. Det belastar samhället.

Prot. 1996/97:65

13 februari

*svar på
interpellationer*

Jag förväntar mig att vi får ta del av den här utredningen. Antingen blir det väl en departementspromemoria eller så blir det något annat som kommer ut. Det utgår jag ifrån, för så brukar ju faktiskt alltid vara fallet.

Anf. 21 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag måste ändå lugna er innan ni blir alltför upprörda. Det är naturligtvis så att vi bereder den här frågan. Det är ju det vi gör. Vi bereder den här frågan, och vi tar fram ett förslag. Ni skall få det förslaget. Ni står ju och anklagar mig för saker som jag inte ens känner till, eftersom jag inte har sett det färdiga förslaget. Det har inte överlämnats. Självklart kommer detta att diskuteras. Det skall remissbehandlas, och så småningom kommer det ett förslag till riksdagen. Det blir väl förmodligen först en departementsskrivelse och så småningom en proposition. Det är sedvanlig beredning av detta ärende.

Anf. 22 LISELOTTE WÄGÖ (m):

Fru talman! Jag har först en kommentar till Görel Thurdin. Hur pass friska debatterna har varit mellan henne och mig vill jag inte uttala mig om. Däremot tycker jag att vi hade väldigt bra debatter med förra socialministern Ingela Thalén i de här frågorna. Vi har interPELLERAT flera gånger, och det har varit ett givande och ett tagande. Det har faktiskt funnits en stor förståelse för parlamentets synpunkter i de här frågorna.

Jag har full förståelse för att socialministern skall bereda frågan, men därför borde det väl också vara värdefullt för socialministern att få veta vad vi tycker i den här frågan. Men uppenbarligen var vi inte önskvärda i utredningen, och med ledning av det svar vi har fått vet jag inte heller hur pass intresserad socialministern egentligen är av den här debatten.

Man skall inte dra för stora växlar på den här utredningen. Det jag hittills fått del av bådär inte gott för framtiden. Det innebär att en förfärlig massa människor kommer att ramla mellan stolarna. Många människor som inte är sjuka eller unga men som har svårt att klara sina tandvårds-kostnader kommer att hänvisas till socialtjänsten. Detta är ovärdigt.

Ett högkostnadsskydd skall vara generellt utformat och ta hänsyn till det tandvårdsbehov som finns. Ett stort tandvårdsbehov är kopplat till kostnader. Då går det inte att hålla på och dutta till den ena gruppen efter den andra, att ge litet till varje grupp för att få lugn i lägren. Det måste vara fel metod, därför att om man använder den metoden ramlar människor emellan – kanske de människor som har störst behov av tandvård. Jag kommer aldrig att kunna ställa mig bakom ett sådant förslag.

Det är viktigt att vi tar vara på den goda tandhälsa som vi har i Sverige i dag. Vi skall inte genomföra reformer där man kanske lägger mer vikt vid den administrativa delen och t.ex. splittrar resurserna mellan landsting och Riksförsäkringsverket, vilket också föreslagits.

Och dra inte för stora växlar på Norgemodellen! De håller på att arbeta fram en ny försäkring.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 23 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Gullan Lindblad har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att Sverige skall kunna följa Världsläkarförbundets deklaration om patienträttigheter avseende patienters rätt att själva fritt få välja läkare, ha rätt till en *second opinion* och till kontinuitet i vården.

Låt mig först konstatera att jag tycker att det är utmärkt att läkarna världen över enas om etiska riktlinjer för sin verksamhet och värnar om patienternas valfrihet och inflytande. Svenska läkarförbundets informationskampanj för att tydliggöra och stärka patienternas ställning hälsar jag också med glädje.

Frågor som rör patienternas ställning i syfte att stärka den är viktiga frågor för mig och regeringen. Det framgår bl.a. av tilläggsdirektiven till Kommittén om hälso- och sjukvårdens finansiering och organisation, som regeringen beslutade om den 22 december 1994.

Regeringen har också i den proposition om prioriteringar inom hälso- och sjukvården som överlämnades till riksdagen i december förra året, diskuterat frågan om patientens ställning i anslutning till ett förslag om ett tillägg i hälso- och sjukvårdslagen. Innebörden är att det av lagen skall framgå att vården skall fördelas efter behov samt utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Hälso- och sjukvården ges också, enligt förslaget, skyldighet att snarast bedöma vårdbehovet för den som söker vård. Tillägget innebär att den syn på prioriteringar som framgår av förarbetena till hälso- och sjukvårdslagen för tydlighets skull kodifieras i lagtexten.

För att inte föregripa uppdraget till HSU lade regeringen i samband med denna proposition inte fram ytterligare förslag för att stärka patientens ställning. HSU har nämligen att överväga såväl vilka åtgärder som staten kan vidta, t.ex. genom lagstiftning och tillsyn, som vad sjukvårdshuvudmannen respektive vårdgivaren kan göra i detta avseende. Utredningen kommer att lämna sina förslag till regeringen under innevarande år, och dessa kommer att ligga till grund för regeringens fortsatta överväganden om såväl rätten att välja läkare som rätten till en *second opinion*.

Vad gäller kontinuitet i vården finns redan i HSL en bestämmelse om att "landstinget skall organisera primärvården så att alla som är bosatta inom landstinget får tillgång till och kan välja en fast läkarkontakt. En sådan läkare skall ha specialistkompetens i allmänmedicin". Detta utesluter förstås inte möjligheten att regeringens kommande överväganden om patientens ställning även kan beröra frågor om kontinuitet i vården.

Anf. 24 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag är inte särdeles nöjd med det och blev inte så mycket klokare. Socialministern och jag har haft åtskilliga debatter i vårdfrågor. Nu, liksom tidigare, kan jag konstatera att svaret är fyllt av välvilja, vackra ord, besked om olika utredningar, som jag känner till, och positiva uttalanden över huvud taget. Men vad hjälper det med vackra ord som uttalas här eller som står i hälso- och sjukvårdslagen om de inte stämmer med verkligheten?

svar på
interpellationer

Hur ser det då ut i verkligheten? Och vad vill socialministern egentligen göra för att fylla orden med innehåll? Det är vad jag egentligen är ute efter.

I det upprop som Sveriges läkarförbund gjorde i maj 1996, sade förbundets ordförande Robert Leth att patienternas ställning i svensk sjukvård har blivit alltmer utsatt. Ett tydligt exempel på detta är, säger han, återigen snabbt ökande väntetider för diagnos och behandling. Han säger vidare att vårdgarantin enligt tidigare modell gav patienten möjlighet att välja en annan vårdgivare än landstingen och att landstingen hade ett betalningsansvar för denna vård.

Men de nästan helt socialdemokratiskt styrda landstingen har nu avskaffat vårdgarantin som infördes under den borgerliga regeringen. I stället för att utveckla vårdgarantin till att omfatta fler diagnoser – allra helst samtliga – har man ersatt den med vad man kan kalla en besöksgaranti. Patienten utlovas ett besök på en vårdcentral inom åtta dagar. Det är i princip allt. Sedan får patienten i vissa landsting vänta i månader, kanske år, för att få komma till en specialistläkare. Detta är verkligen inte att följa Världsläkarförbundets deklaration om patienters rättigheter i vården!

Jag har tagit reda på några väntetider. Vid sjukhuset i Östersund får man i dag räkna med att en knäoperation dröjer nio månader. Vid Karolinska sjukhuset i Stockholm kan man få vänta ett och ett halvt år på samma operation. Vid Malmö akademiska sjukhus fick man hösten 1996 vänta ett år på en operation för ljumskbräck. En god vän till mig, som häromdagen förhörde sig vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg, fick beskedet att väntetiden i vissa fall var två år. Detta drabbar människor som betalt många tusen kronor varje år till landstingen! Människor har faktiskt rätt till vård när de behöver den – utan att stå i kö!

Valfriheten i vården sitter trångt, främst därför att regeringen ger landstingen ett totalt monopol på vård. I Stockholm står 100 000 patienter utan den kontinuitet i vården som de hade tidigare, på grund av regeringens behandling av privatvården. Alla läkare och sjukgymnaster senilförklaras vid 65 år, etableringsfriheten har avskaffats, ersättningsetableringar har förbjudits och ersättningar till specialistläkare i öppen vård har getts så usla avtal att dessa läkare tvingas sluta. Det fria läkarvalet är en chimär. Remisstväng med prioritering av landstingens egen vård införs i landsting efter landsting.

Socialministern säger att regeringen gör fortsatta överväganden, men jag skulle gärna vilja höra vad socialministern har för egna ambitioner för att vi i Sverige skall kunna följa Världsläkarförbundets deklaration om patienters rättigheter i vården.

Anf. 25 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag har med intresse konstaterat att Gullan Lindblad har ställt den här interpellationen, och jag har en känsla av att det just är frihetsbegreppet som är det stora underliggande motivet till interpellationen. Men vad är friheten att välja läkare värd, om inte läkarnas diagnoser är någonting värda?

Det börjar komma signaler från läkarkåren. Förtroendeläkarsystemet vi har innebär att det sitter en förtroendeläkare som läser journaler, som inte har behandlingsuppdrag och inte heller möter patienterna. Denna

läkare kan alltså underkänna diagnoser från fem överläkare tillsammans, från sex läkare tillsammans och från flera experter tillsammans. Därför frågar jag mig om det är någon mening med att välja en läkare om inte läkarens diagnoser respekteras och ses som seriösa? Jag känner stor oro för detta. Det är på samma sätt här som med den föregående frågan: Rättssäkerheten håller på att undermineras därför att det finns ett system som ligger vid sidan av det som riksdagen faktiskt har beslutat om. Mäniskor får inte hjälp med det som de behöver ha hjälp med. I dag finns det sjukdomar som beror på miljöpåverkan av olika slag. Arbetsmiljöerna blir mer och mer komplexa. Det är svårt att känna till de exakta orsakerna och den exakta verkan. Därför måste man bli mer lyhörd för att diagnoserna i dag inte riktigt är som diagnoserna var förr. Vi har nämligen andra relationer till vår omgivning än vi hade förr.

Jag vill ta upp den här frågan, och fråga statsrådet och socialminister Margot Wallström om regeringen kommer att se över förtroendeläkarsystemet. Detta system innebär ju att patienterna inte har den frihet de egentligen borde ha. Vad är en *second opinion* värd om man inte i högre grad respekterar vad läkarna som experter uttalar? Finns det någonting sådant på gång?

Anf. 26 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag skall svara direkt på Gullan Lindblads fråga – så direkt som det över huvud taget är möjligt. Vad är det som jag tror behövs för att patientens ställning i sjukvården skall kunna säkras och bli bättre?

Jag tror att lagstiftningsinsatser av olika slag kan behövas. HSU måste titta på exakt hur de skall se och hur de kan utformas så att patientens ställning stärks.

För övrigt tror jag att det handlar om en hel räckva av insatser. Det gäller bl.a. information till den enskilda patienten och hur den ser ut i dag. Med hjälp av ny informationsteknik kan vi säkert göra oerhört mycket mer och kanske t.o.m. ligga i fronten för utvecklingen på det området. Det handlar också om att ha patienten i ett helhetsperspektiv.

Jag tror att det också handlar om valfrihet. Det är en viktig fråga. Det är viktigt att regeringen kommer med en proposition om avvägning och balans mellan privat och offentlig vård och samverkan mellan dessa båda. Jag har ju också lovat Gullan Lindblad en sådan proposition tidigare. Vi måste kunna tillgodose behovet av valfrihet.

Jag tror också att det handlar om tillgänglighet. Där kommer hela diskussionen in om hur verkningsfull vårdgarantin är. Var det den som gjorde att man klarade av köerna? Den kösituation vi nu befinner oss i är fullkomligt oacceptabel – det är vi överens om. Det är självklart att vi inte skall ha köer. Delvis är det säkert en fråga om hur man organisatoriskt arbetar, delvis en resursfråga och delvis en fråga om patientens eget val. Gullan Lindblad vet ju att i Värmland kan det vara så att man kan få plats nästa vecka för en operation i Kristinehamn, men att man ändå väljer att vänta i fem månader för en plats i Karlstad därför att man vill till en speciell läkare. Det är alltså inte så enkelt att tolka all denna statistik. Det har att göra med patientens valfrihet.

Det handlar också om delaktighet. Hur blir jag delaktig som patient? Hur lyssnar man på mig på det sättet att jag känner att jag också är min egen läkare i hög grad, och att jag påverkar mitt eget hälsotillstånd. I dag

har vi sett att t.ex. diabetesvården innebär att läkaren i högre grad är rådgivare än den som gör ingrepp eller vårdar en patient. Det är viktigt att se att det händer saker oerhört snabbt här.

På dessa områden tänker jag mig att det kommer ett förslag om hur man skall stärka patientens ställning.

Jag kan inte svara på Görel Thurdins fråga på rak arm. Jag måste ta med mig den. Jag tycker att det är bättre om jag kan få en separat fråga om just den saken. Nu blandar vi nämligen många olika saker. Jag upplevde att interpellationen handlade om patientens ställning, så låt oss prata om det.

Anf. 27 TALMANNEN:

Jag måste bekänna att jag var något tveksam till var den frågan hörde. Jag vill alltså gärna understödja socialministerns råd.

Anf. 28 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att frågan handlar om patientens ställning i vården. Den handlar visserligen också om patientens valfrihet, men den handlar över huvud taget om det som utgår från Världsläkarorganisationens deklaration i Lissabon.

Det som socialministern spontant säger här nu tilltalar mig betydligt mer än det skrivna svar jag fick. Jag tror att vi båda är besjälade av att fylla dessa vackra ord med ett bättre innehåll. Det är värdefullt att vi fick dessa upplysningar, och jag ser naturligtvis fram emot de förslag som kommer.

I deklarationen sägs det att patienten har rätt att fritt välja och byta läkare, sjukhus eller annan vårdinstitution oberoende av om dessa finns inom den privata vården eller inom den offentliga sektorn. I Sverige är vi som patienter faktiskt mer eller mindre livegna under landstingen eller kommunerna. Om man går hos en privatläkare och denne inte får något vårdavtal med landstinget mister man sin läkare och därmed också kontinuiteten och valfriheten, kan man säga.

Jag är medveten om att väntetiderna i Värmland kanske inte är så långa som på många andra håll, men vi har inte allt så väl beställt hemma i Värmland heller. När det t.ex. gäller valfriheten vill jag erinra om Björkeförs sjukhem som nyligen tvingats sluta med sin verksamhet därför att varken kommunerna eller landstinget i Värmland sände några patienter dit trots att vården där var billigare. Hur stor valfrihet har då patienten egentligen?

Så illa som en del landsting faktiskt sköter sig är det inte heller att förundra sig över att patienterna ibland tar saken i egna händer och betalar privata vårdförsäkringar. De lever inte upp till sina stolta deklarationer. Man skall inte behöva betala vården två gånger – det tror jag att socialministern håller med mig om.

Jag är helt öppen för att man skall kunna teckna egna försäkringar. Men då måste vi ha ett annat system med mycket lägre skatter så att det blir ett utrymme över för att köpa kompletterade försäkringar. Som socialministern väl vet har vi i Sverige en helt annan modell, där vi talar om en allmän obligatorisk hälsoförsäkring som gör att det är patienten som sitter på pengarna och inte vi politiker i landsting och riksdag.

Enligt den andra punkten i deklarationen har patienten alltid rätt att begära utlåtande från en annan läkare. Men hur stor är denna rättighet i dagens Sverige, med de långa väntetiderna? Hur stor är orken över huvud taget för att strida och få till en *second opinion*?

Jag ser i alla fall litet mer optimistiskt på socialministerns uttalande nu. Ändå måste jag säga att jag misströstar ibland när det gäller patientens rätt i vården. Vi kan nog aldrig fylla den här deklarationen med ett reellt innehåll så länge vi har en helt politikerstyrd och monopoliserad vård. Vi måste få en reell konkurrens mellan olika vårdgivare – en mer marknadsanpassad vård helt enkelt. Rättigheterna i vården skall ligga hos patienten och inte hos mig som politiker. Alltför många börjar nu inse att landsingen inte lever upp till sina åligganden. SNS kom häromdagen med ett nytt förslag om att detta kanske skall ordnas via staten i stället. Det förslaget ligger ganska nära den moderata linjen. Men samtliga socialdemokratiska debattörer har sagt nej till förslaget. Lyssna i alla fall, utan att bara säga nej, socialministern!

Anf. 29 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag tänker inte be om ursäkt för att jag ställde den där frågan. Jag tycker nämligen att den hör ihop med respekt för patienten, delaktighet och även rättigheter. Men jag tackar för att jag fick svar på detta, och jag skall be att få återkomma.

Väntetiderna ökar förstås om man inte är lyhörd för behovet av att diagnoserna kanske förändras utifrån att samhället förändras. Jag tycker att detta hänger samman med lyhördheten för patienten. Margot Wallström beskrev delaktigheten mycket fint. Jag tycker att det är ett fint begrepp, som visar att patienten är medaktör och skall respekteras som en sådan. Det innebär också att jag utgår från att de som skall hantera dessa frågor i systemet får väldigt tydliga signaler också i fortsättningen från socialministern om detta. Av erfarenhet vet jag att signalverket från departementen och från ministrarna i de här frågorna är väldigt viktiga. Man behöver inte alltid lagstifta för att man skall få igenom saker, utan det kan räcka med att man uttalar sig så tydligt som socialministern gjorde just nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1996/97:140 om läkemedelskostnaderna

Anf. 30 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Stig Sandström har, med anledning av den information som förmedlades i TV-programmet Reportrarna, frågat mig vilka omedelbara åtgärder regeringen kommer att vidta så att orimliga medicinpriser pressas i producentleden till gagn för både konsumenten och statsbudgeten.

Enligt gällande regler skall Riksförsäkringsverket fastställa pris på läkemedel inom läkemedelsförmånen samt fastställa högsta rabattgrundande pris för grupper av generiska preparat, s.k. referenspris. Det innebär att RFV beslutar om pris på nya läkemedel, pris på nya förpackningar och prisändringar på läkemedel som redan har ett av verket fastställt pris.

Läkemedelsföretagen ansöker om pris hos RFV, som skall fatta beslut om det inom 90 dagar. Beslutet kan överklagas till regeringen. Vid prissättningen på de läkemedel som inte omfattas av referensprissystemet skall verket bedöma främst läkemedlets medicinska och hälsoekonomiska värde, försäljningsvolym samt pris i företagets hemland. Verket skall också göra internationella pris- och kostnadsjämförelser med andra terapier. Verket skall i sitt arbete ha regelbundna kontakter med Läkemedelsverket, Apoteksbolaget AB, Socialstyrelsen och från den 1 januari 1997 också med Landstingsförbundet.

I HSU 2000:s delbetänkande *Reform på recept* redovisades prisutvecklingen på läkemedel och dess effekt på kostnadsutvecklingen. Slutsatsen var därvid att ökande volymer och introduktioner av nya produkter har den största inverkan på kostnadsutvecklingen, medan prisförändringarna på det befintliga sortimentet har avsevärt mindre betydelse.

Stig Sandström tycks tro att den inhemska industrin tillåts ta ut priser på en högre nivå än den utländska. Samma regler gäller vid prissättningen av läkemedel oberoende av vilket företag som tillverkar eller säljer läkemedlet. Prisnivån vad gäller läkemedel varierar i Europa. Det innebär att läkemedelsprisindex är lägre i exempelvis Italien än i Nordeuropa. Det samma gäller för Grekland, Spanien och Portugal. I Tyskland, Danmark, Nederländerna och Schweiz är priserna högre än i Sverige. De svenska priserna är jämförbara med priserna i Norge och Finland. Till stor del beror skillnaderna på valutarörelser och utformning av socialförsäkringssystemen men naturligtvis också på de allmänna prisnivåerna och på vad marknaderna kan bära. Detta är bl.a. ett skäl till att priserna i Sydeuropa är generellt lägre än i norra Europa.

Riksförsäkringsverket har under de senaste åren vidtagit ett antal åtgärder för att begränsa kostnadsutvecklingen på läkemedel. Bl.a. har priserna sänkts på ett antal produkter, t.ex. Losec, Cipramil och Seroxat. Exempelvis uppgår den beräknade kostnadsminskningen för Losec till 110 miljoner kronor under år 1997. Prisutvecklingen avseende det befintliga sortimentet beräknas understiga en halv procent för år 1997.

Cross Pharma AB är i dag det enda företag som parallellimporterar läkemedel till Sverige. Apoteken säljer produkterna när förskrivningen tillåter detta. Att parallellimport av läkemedel inte har någon större omfattning i Sverige torde bero dels på att möjligheterna bara har funnits sedan den 1 januari 1994, dels på att det inte finns så stora vinster att göra till följd av de relativt låga läkemedelspriserna i Sverige. Jag ser dock en ökad parallellimport som ett av flera medel att bringa ned läkemedelsnotan.

Överförandet av kostnadsansvaret för läkemedel i öppenvård till landstingen kommer också att pressa läkemedelspriserna. Regeringen har den 28 november 1996 beslutat tillsätta en kommitté med uppdrag att skyndsamt utreda och lämna förslag till hur regleringen av priserna på förmånsgrundande läkemedel, vissa födelsekontrollerande medel, speciallivsmedel och vissa förbrukningsartiklar skall ske när kostnadsansvaret för dessa förmåner enligt riksdagsbeslut överförs från den allmänna sjukförsäkringen till landstingen fr.o.m. år 1998.

Översynen av prisregleringen skall utgå från att läkemedelsförmånen även fortsättningsvis skall vara statligt reglerad samtidigt som sjukvårdshuvudmännen skall ges stor möjlighet att påverka prissättningen och

därmed kostnaderna för läkemedelsförmånen. Enhetliga priser i hela landet på läkemedel som förskrivs på recept inom ramen för läkemedelsförmånen skall vara en viktig utgångspunkt i översynsarbetet. Inom ramen för översynen kommer naturligtvis kommittén att söka finna former för att ytterligare effektivisera prissättningen av läkemedel.

Kommittén skall enligt direktiven avsluta sitt arbete senast den 15 maj 1997. Även om jag delar Stig Sandströms vilja att ytterligare pressa priserna på läkemedel avser jag inte att föreslå regeringen att vidta någon speciell åtgärd innan utredningen har redovisat sina förslag.

Anf. 31 STIG SANDSTRÖM (v):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag välkomnar utredningen som skall komma den 15 maj. Jag visste inte att det skulle ske så snabbt. Det är bra.

Det är ett par saker som jag har litet invändningar emot. Det gäller bl.a. detta med låga läkemedelspriser i Sverige. Jag har bett riksdagens utredningstjänst att titta på det. De har jämfört producentpriserna och konsumentpriserna under de senaste sex åren. Producentpriserna, dvs. läkemedelsföretagens kostnader, har ökat med 1,7 % i genomsnitt per år, medan konsumentpriserna har gått upp med 17,1 % i genomsnitt per år. Mellanskillnaden kan väl betraktas som vinst. Så var frågan ställd.

Man kan också titta på Astras vinstutveckling. Vinsten var 3,4 miljarder år 1991, 5,1 miljarder år 1992, 7,8 miljarder år 1993, 9,6 miljarder år 1994 och 12 miljarder år 1995. Det är klart att det finns ett samband här. Det är lätt att förstå allmänhetens upprördhet när de får betala mycket högre läkemedelspriser på t.ex. Losec här i Sverige jämfört med i Sydeuropa. Man kan ju undra om inte också konsumenterna kunde få ta del av de goda vinster som läkemedelsföretaget har gjort.

Det är något knepigt med den svenska prissättningen på läkemedel. Det är ju inte marknaden som styr. Det är ju Riksförsäkringsverket som sätter priser efter förhandlingar. Det framgår här att när man sätter ett pris på ett läkemedel tar man hänsyn till hälsoekonomiska effekter och försäljningsvolym, men man tar inte hänsyn till om en medicin blir en succé. I priset ingår också utvecklingskostnader för att bolagen skall få tillbaka dessa. Men låt oss anta att ett läkemedel blir en stor succé. Då har man ju fått sina kostnader betalda redan på den första volymen. Resterande försäljning ger ju en ren vinst. Egentligen borde det i prissystemet ingå en obligatorisk omförhandling om en viss försäljningsnivå överskrids, dvs. en s.k. *break even*.

Det sägs också i svaret att svenska läkemedel inte är gynnade jämfört med utländska. Men det vill jag ifrågasätta. Företaget fick t.ex. statligt stöd för att över huvud taget komma i gång med tillverkningen av Losec. Det var NUTEK som gick in med riskkapital för att detta skulle komma i gång.

Sedan vet vi också att det finns en viss subjektivitet i prissättningen. Det är ju inte marknaden som bestämmer, utan det är svenska läkare och experter som sätter priserna. Det har också sin påverkan.

Prot. 1996/97:65

13 februari

svar på

interpellationer

En tredje faktor är att nya läkemedel som introduceras just har dessa utvecklingskostnader i botten. Svenska läkemedel introduceras på den svenska marknaden. Importerade läkemedel är ofta mogna läkemedel som redan har prövats på andra marknader. Där kan det sättas ett lägre pris.

Det är mycket bra på gång inom läkemedelshanteringen. Det finns många åtgärder som kan förväntas genomföras, men jag tycker också att det finns en svag punkt som vi borde åtgärda. Jag tycker att det är rimligt att konsumenterna får ta del av de stora övertvinster som läkemedelsföretagen har gjort.

Anf. 32 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Stig Sandström har ju rätt i många av sina påpekanden. Den stora läkemedelsreform som vi har genomfört är ett viktigt steg för att komma en bit på vägen och kunna pressa priserna. Jag tror att just det faktum att man sammanför förskrivningsansvar och kostnadsansvar i sig kommer att betyda att man får en helt annan prismedvetenhet och en helt annan press på priserna.

Sedan finns det saker som är svåra här. Det är en avvägning av hur mycket statlig styrning man skall ha. I de flesta västländer finns det någon form av statlig styrning. Det går inte att släppa detta fritt på en marknad och låta det få fullt genomslag. Det skulle förmodligen få orimliga konsekvenser för den enskilda patienten och möjligheterna att köpa medicin i kombination med att Sverige är en liten marknad.

Naturligtvis är det så att det förmodligen tar tio år att utveckla ett nytt läkemedel, och det kostar också enorma pengar. I vinsterna för Astra ingår förstås också den export som uppstår när man får stora framgångar med ett visst läkemedel. Frågan är hur man klarar av att säga att man helst skulle vilja dra in alla pengar och övertvinster när man samtidigt måste investera och se till att det finns en långsiktighet. Det är inte något som lätt låter sig göras.

Det är alltid trist att behöva säga att saken är under utredning. Men i det här fallet tittar vi faktiskt på alla de möjligheter som Stig Sandström tog upp. Det är riktiga påpekanden. Jag tycker att det här med obligatorisk omförhandling efter en tid är en intressant idé. Det är just sådant som utredaren skall se på, och efter maj har vi därför ännu fler konkreta förslag att diskutera.

Anf. 33 STIG SANDSTRÖM (v):

Fru talman! Jag är nöjd med svaret. Jag tror att vi får återkomma till den här frågan. Det är klart att Astra också betalar skatt, det förnekar jag inte. Men i jämförelse med de stora vinsterna tycker jag att det skulle vara rimligt om de själva kanske tog ett initiativ och sänkte priserna för de svenska konsumenterna. Det finns utrymme för det, helt enkelt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 34 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):
Fru talman! Ola Karlsson har frågat mig

*svar på
interpellationer*

- om jag är beredd att ta intryck av att den privata lokalradion har 2 200 000 lyssnare
- om lyssnarna genom sina fria val skall avgöra innehållet i den privata lokalradion
- vilka åtgärder jag är beredd att vidta i syfte att se till att intentionerna bakom 3 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen uppfylls.

Jag har noterat att Ola Karlsson har skrivit 2 kap. 3 § i sin fråga, men jag utgår från att det korrekta är det som jag har skrivit i mitt svar.

Innan jag närmare går in på att besvara dessa frågor vill jag kort sammanfatta vad som har hänt sedan den privata lokalradion infördes 1993. Under hösten 1994 tog konstitutionsutskottet initiativ till en ny lag – den s.k. stopplagen – som innebar att det inte längre fick meddelas nya tillstånd att sända lokalradio. En majoritet av Sveriges riksdag ställde sig bakom detta förslag som syftade till att hejda den fortsatta ägarkoncentrationen samt att uppfylla de ursprungliga intentionerna i fråga om mångfald och lokal förankring i den lokala radion. En minoritet av Sveriges riksdag – Moderata samlingspartiet och Folkpartiet – motsatte sig förslaget. Lagförslaget förklarades därmed vilande under ett år med stöd av 2 kap. 12 § regeringsformen.

Riksdagen beslutade även under hösten 1994 att en kommitté skulle tillkallas med uppgift att föreslå ändrade regler för den privata lokalradion. Kommittén lämnade i december 1996 sitt förslag till regeringen. Förslaget är nu ute på remiss.

Kommittén föreslår bl.a. att auktionerna av tillstånd skall ersättas med ett urvalsförfarande där ägarförhållanden och programverksamhetens inriktning skall ges betydelse. En nämnd knuten till Radio- och TV-verket föreslås besluta om tillståndsgivningen. En prövning av tillstånden skall, enligt förslaget, ske inför år 2001.

Ola Karlssons två första frågor syftar på kommitténs förslag. Jag vill inte föregripa den kommande beredningen av detta. Därför avstår jag från att närmare kommentera frågor kring det framtida förfarandet vid tilldelningen av frekvenser.

Den tredje frågan handlar om intentionerna i yttrandefrihetsgrundlagen. Låt mig därför få kommentera vad Lagrådet yttrade i samband med att den s.k. stopplagen prövades.

Bestämmelserna i 3 kap. 2 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen har följande lydelse:

”Det allmänna skall eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.”

Lagrådet avstyrkte förslaget till den s.k. stopplagen med hänvisning till den bestämmelse jag just redogjorde för. Lagrådets resonemang förtjänar att sammanfattas. Av yttrandet framgår att förslaget till stopplag skulle kunna godtas ”om det blev utrett att de som under lagens giltig-

hetstid kan förväntas få tillstånd till sändningar ingår i nätverksbildningar eller är på annat sätt så lierade med varandra att den eftersträlvade mångfalden och lokala förankringen inte uppnås. Något underlag för en sådan bedömning har emellertid inte förebragts.”

Så skrev alltså Lagrådet.

Mot bakgrund av detta vill jag besvara Ola Karlssons fråga på följande sätt. Lokal- och närradioutredningen anger att av 87 tillstånd ingår 78 i något av fem olika nätverk. I fyra av nätverken är enligt Lokal- och närradiokommittén huvuddelen av innehållet centralproducerat. Utredningens beskrivning utgör enligt min bedömning just ett sådant underlag som Lagrådet efterlyste när det yttrade sig över den s.k. stopplagen.

Anf. 35 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Jag skall börja med att tacka för svaret, även om jag blir litet bekymrad när jag hör det och när jag läser det. Det gör mig bekymrad därför att statsrådet inte vill avge en uppfattning om lyssnarnas möjlighet att påverka. Det gör mig bekymrad därför att statsrådet uppenbarligen väljer att negligera 2,2 miljoner lyssnare. Det gör mig också bekymrad därför att statsrådet tycks anse att mångfalden, yttrandefriheten och informationsfriheten försämrats om vi får fler röster i etern.

I tisdags besökte jag den privata lokalradiostationen Stella i Helsingborg. Där mötte jag tio engagerade medarbetare som deltar i en spännande och viktig verksamhet för att informera och vidga yttrandefriheten i Helsingborgsregionen. Det var ett engagerat gäng jag mötte där. De var fulla av lust att sända en bra och professionell radio, och de hade verkligen lyckats i sin uppgift. Radio Stella är den radiostation i Helsingborg som har störst antal lyssnare. De har fler lyssnare än vad P 4 Radio Malmöhus har i det här sändningsområdet. De har fler lyssnare än P 1, fler än P 2 och fler än P 3. Den genomsnittliga lyssnartiden är 44 minuter för Radio Stella och 43 minuter för Radio Malmöhus.

Jag tycker att det här är ett bra exempel på att en stor etableringsfrihet har lett till mångfald och till en radio som uppskattas av de många lyssnarna. Här får lyssnarna fälla sin dom över de olika radiokanalerna, och de väljer den privata lokalradion.

Grunden för yttrandefrihetsgrundlagen, att den tillåter lagstiftning om tillstånd och villkor att sända radioprogram, ligger i behovet av att på något sätt ordna användningen av radiofrekvenserna. Yttrandefriheten liksom tryckfriheten grundas hos oss på ett antagande om att mångfalden bäst skyddas och stärks av etableringsfrihet. Det skall råda stor frihet att ge ut och distribuera medieprodukter och pröva deras ekonomiska bärkraft. Inom ramen för dagens tekniska begränsningar för etermedierna skall det vara lyssnarna som genom sina val avgör vilka program som skall ha förutsättningar att distribueras i etern. Det kan inte vara och får inte vara politiskt grundat godtycke som avgör vilka begränsningar som skall göras av radiosändningar.

Den s.k. stopplagen har inneburit att det finns ungefär mellan 20 och 30 lediga frekvenser som skulle kunna delas ut för att ytterligare vidga yttrande- och informationsfriheten och för att vidga mångfalden i etern.

Jag skulle vilja fråga statsrådet om hon anser att mångfalden har förbättrats av att ett tillstånd i Norrköping inte kan nyttjas i etern. Har mång-

falden förbättrats i Sundsvall av att det står ett tillstånd outnyttjat, och har mångfalden främjats i Skellefteå när ett tillstånd står outnyttjat?

Prot. 1996/97:65
13 februari

Anf. 36 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Ola Karlsson är bekymrad över att jag inte ville svara på frågan varför jag negligerar 2,2 miljoner radiolyssnare. Det är ungefär som att säga att han är bekymrad över att jag inte talar om varför jag njuter av att slå mina barn. Det är den argumentationsnivå som moderater tyvärr ofta använder i den här typen av frågor.

Jag kan bara säga att regeringens avsikt är att så småningom försöka uppfylla de målsättningar som den dåvarande borgerliga regeringen beslutade i lokalradiopropositionen, nämligen att öka antalet självständiga röster i radion, att varje station skall få en oberoende ställning med inriktning mot sitt lokala område, att man skall undvika en utveckling där ett fåtal kedjeföretag dominerar den privata radion, dvs. öka mångfalden och ersätta de centrala cd-växlarna, som spelar samma musik dygnet runt, med verklig mångfald.

Även jag skulle kunna hänvisa till siffror. Som exempel kan jag nämna P 1 i Sveriges Radio. Den kanalen har ungefär lika många lyssnare i dag som när den privata lokalradion etablerade sig 1993. P 1 erbjuder tydligen ett programutbud som ger en mycket stabil lyssnarandel.

Det finns många vitala privata lokalradiostationer som börjar upptäcka detta och som har intresse av att åstadkomma just det som var även den borgerliga regeringens tanke med den privata lokalradion, nämligen att den faktiskt skall innehålla något som substantiellt bidrar till mångfalden. Just i Norrköping avser man att sända fler program med redaktionellt material som har en lokal förankring.

Den här utvecklingen säger mig att det finns utrymme för ett utbud i den privata lokalradion som inte enbart handlar om ett material som centralproduceras utan några omfattande redaktionella inslag.

Ola Karlsson talar sedan om att det som skulle bestämma lokalradion i framtiden skulle vara politiskt grundat godtycke. Jag vill göra Ola Karlsson uppmärksam på att i den utredning där han själv har suttit finns ett förslag om att det skall vara Radio- och TV-verket som skall besluta om tillståndsgivningen. Jag tror att de skulle ta mycket illa upp om de uppfattades som politiskt styrda.

Anf. 37 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Statsrådet säger att det skall vara stationer som bidrar till mångfalden. Vem skall avgöra om de olika stationerna bidrar till mångfalden? Är det så, Marita Ulvskog, att mångfalden har blivit bättre i Norrköping med två radiostationer än med tre, som det finns tekniskt utrymme för?

Stopplagen har inneburit att ett stort antal frekvenser inte kan delas ut, att vi inte kan låta lyssnarna avgöra om stationen bidrar till mångfald och vidgad yttrandefrihet. Det borde rimligen vara så att det är lyssnarna som avgör om stationerna är värda att ratta in och om de är värda att lyssna på. Det behöver inte vi politiker styra och ställa med i riksdagen. Vi skall låta lyssnarna avgöra i den frågan.

*svar på
interpellationer*

Jag upprepar min fråga: Ökar eller minskar mångfalden i Norrköping om man stryper en av tillgängliga kanaler?

Syftet med lokalradion var att vi skulle öka antalet självständiga röster med en lokal förankring. I Karlskoga, där jag bor, kan jag efter lokalradioreformen ratta in ytterligare fyra radiostationer. Mångfalden i etern hos mig har alltså ökat rejält. Det är i det perspektivet vi skall se det. På varje ort i vart och ett de 39 sändningsområden där det nu sänds privat lokalradio har mångfalden ökat. Där finns det lokalt förankrade stationer som sänder program till lyssnarnas glädje.

Lyssnarsiffrorna visar mycket övertygande att lokalradioreformen har blivit en succé. 2,2 miljoner lyssnar regelbundet på den privata lokalradion. Varför kan vi inte låta de lyssnarna fälla avgörandet om vilka stationer som skall få fortsätta att sända i framtiden?

Anf. 38 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Vilka skall besluta vilken typ av programverksamhet som skall förekomma? Vilka skall sätta ribban för kvaliteten? Jag svarade på det i mitt skriftliga svar på interpellationen. Det kommer, precis som ni föreslagit i den utredning där Ola Karlsson själv har suttit, sannolikt att bli en nämnd som är knuten till Radio- och TV-verket, om inte remissinstanserna har andra bättre förslag. Det kommer alltså att vara något som inga politiska partier skall styra och ställa om.

Ola Karlsson är fast i föreställningen att ett massivt utbud av likformighet skulle bidra till ökad mångfald. Om man kör ut ett mycket stort antal radiokanaler med i stort sett identiskt innehåll, hur bidrar det till mångfalden, Ola Karlsson?

Det är just detta som avspeglar sig bl.a. i nätverksbildningen där det är några stora centralt placerade producenter som står för det som skickas ut i etern. Det gör att det inte blir så mycket mångfald som det var tänkt från början, det blir en hel del enfald också. Det finns naturligtvis lokalradiostationer som är alldeles utmärkta. De kanske finns i Karlskoga; de finns säkert på många andra håll också. De står för ett bra utbud när det gäller att inte bara sända musik eller att sända mycket speciellt nischad musik. Man har kanske samtidigt en mycket lokal förankring.

Det finns alltså mycket som är bra. Men huvudsidan har ändå blivit för litet av mångfald.

Jag upptäcker till min förvåning att Ola Karlsson i praktiken står mot regeringens ambitioner att åstadkomma ökad mångfald på detta område.

Anf. 39 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Jag har fortfarande inte fått svar på min fråga: Ökar eller minskar mångfalden i Norrköping om man begränsar antalet kanaler från tre, som är tekniskt möjligt, till två, som i dag? Detta är en effekt av stopplagen.

Vi skulle kunna ha 20–30 fler lokalradiostationer i Sverige i dag om vi avvecklar stopplagen. Jag vill gärna ha svar på frågan: Ökar eller minskar mångfalden om man begränsar antalet stationer?

Marita Ulvskog säger att mångfalden inte ökar när vi får ett massivt utbud av likformighet. Vi skulle kunna översätta detta till tidningsbranschen: En minister som sade att vi skall ha en statlig nämnd som skall

avgöra vilka produkter som skall ges ut för att det är vi politiker som bäst kan avgöra vad som gagnar mångfalden.

Jag tror att alla skulle rygga bakåt om vi hade en sådan situation, men på radioområdet är det möjligt att politiker säger att det är politiker som skall avgöra vad som gagnar mångfalden för radiolyssnarna.

Jag tycker att vi skall låta lyssnarna avgöra med utgångspunkt i det antal stationer som tekniken tillåter. Det skall vara en fri etableringsrätt inom ramen för det tekniska utrymmet. Sedan kan vi låta lyssnarna själva avgöra vilka stationer som är värda att lyssna på. Det behövs inga ytterligare politiska pekfingrar på radiomarknaden.

Den tekniska utvecklingen går rasande fort. Låt oss bejaka utvecklingen, öppna för mångfald och vidga yttrandefriheten!

Anf. 40 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Ola Karlsson biter sig fast vid Norrköpingsexemplet. Jag är inte beredd att komma med några statliga pekpinningar vad gäller lokalradiosituationen i Norrköping. Jag har inte lyssnat till utbudet i Norrköping.

Det är min övertygelse att det finns många bra lokalradiostationer som gör ett jättejobb, som är lokalt förankrade och som inte spelar bara samma sorts musik som i alla andra kanaler. Jag har lyssnat på flera av dem. Jag kan inte svara på om det är så i Norrköping och på frågan om ytterligare en kanal i Norrköping hade betytt bara mer av samma saker.

Det viktiga är att en borgerlig regering föreslog att vi skulle introducera en privat kommersiell lokalradio som skulle sträva efter en reell mångfald. Det skulle vara lokalt förankrade radiostationer, som skulle bidra till mångfalden och som skulle syssla med sådant som en betydande del av dagens lokalradiostationer icke sysslar med. Vi tänker se till att man faktiskt lever upp till de ursprungliga intentionerna på detta område.

Jag tycker att detta är vår skyldighet, särskilt om vi vill verka för reell yttrandefrihet och mångfald. Det är just den typ av ambitioner som staten har att verka för. Den har att verka för allmänintresset, inte för särintresset.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 13.54 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Prot. 1996/97:65

13 februari

svar på

interpellationer

Frågestund

Anf. 41 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag hälsar statsråden välkomna till veckans frågestund. Det är näringsminister Anders Sundström, justitieminister Laila Freivalds, statsrådet Leif Blomberg, kulturminister Marita Ulvskog, statsrådet Maj-Inger Klingvall och statsrådet Thomas Östros.

Näringsminister Anders Sundström besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde inom regeringen. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Den vanliga uppmaningen är att det skall vara korta frågor och korta svar.

Bostadsbidragen

Anf. 42 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Maj-Inger Klingvall. Det gäller en fråga som åtminstone jag och många i Vänsterpartiet, och säkert många med oss, har blivit nedringda om den senaste tiden, och det är de nya bostadsbidragen.

Vi har också i dag på morgonen fått höra i Rapport att den utvärdering som nu har gjorts inom Socialdepartementet visar att ungefär 45 000 hushåll har blivit av med mellan 500 och 2 000 kr per månad. Den konsekvensen kände man till när man drev igenom de här förändringarna, de s.k. besparingarna. Jag tycker inte att det är att ta i att säga att det är oansvarigt att utsätta människor för en så stor förändring av deras familjeekonomi så snabbt.

Jag undrar naturligtvis: Vad tänker regeringen göra åt det här? Det behövs verkligen en brandkårsutryckning.

Anf. 43 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Som svar på Gudrun Schymans fråga vill jag börja med att säga att vad vi nu arbetar med är att utvärdera och följa upp konsekvenserna av det nya systemet när det har trätt i kraft. Vi går alltså igenom alla beviljade ansökningar om bostadsbidrag för att få den här bilden. Detta arbete beräknas vara klart i slutet av denna månad.

Det jag vill säga till Gudrun Schyman är att de preliminära uppgifter som vi hittills har fått fram i denna genomgång av 285 000 hushåll – det fattas ungefär 100 000 hushåll för att vi skall ha en fullständig bild – visar att 180 000 inte har fått någon förändring alls beroende på de nya reglerna. Det är 85 % av bidragshushållen som har fått en minskning med högst 500 kr per månad. Det som nu händer är att vi skaffar oss en fullständig bild av utfallet av det nya systemet.

Anf. 44 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Visst är det välmenande att man gör utvärderingar och utredningar, men situationen för människor som sitter där med minus 500, 1 000 eller 2 000 kr i månaden är att de måste gå ifrån hus och hem och kanske sätta sig i nyproduktion, som är ännu dyrare. Det är ju en

absurd situation som har uppkommit. Det är inte rimligt att tänka sig att människor skall vänta på ytterligare utvärderingar och utredningar i den här frågan. Vi kan inte vänta på att det skall komma fram någonting i höst eller vid nyår, utan det behöver göras någonting snabbt.

Jag undrar vad regeringen har i beredskap för snabba åtgärder. Socialdepartementet har, såvitt jag förstår, uppfattningen att det inte går att göra en omfördelning i systemet, utan här måste det till nya pengar, och de måste till väldigt fort.

Anf. 45 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Vi måste naturligtvis skaffa oss en bild av vad det här har betytt, och det är det vi nu gör. Om vi nu bedömer att vi skall göra förändringar är det snabbaste sättet att lägga det i vårbudgeten. Det skulle betyda att vi kan få ett ikraftträdande i mitten av detta år.

Det jag vill lägga till, som är viktigt att ha med i helheten, är också vad den ekonomiska politiken har betytt för barnfamiljerna. Vi har fått ned räntor och inflation, och det har betytt effekter på både matkostnader och matpriser och på hyreskostnader och bostadskostnader. Den helhetsbilden är viktig att ha när vi skall ta ställning till helheten.

Anf. 46 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Jag skall börja med det som statsrådet sade sist. Om vi skall göra helhetsbilden fullständig måste vi också ta med taxeringsvärden och fastighetsskatt, som har drabbat de familjer som det nu handlar om, nämligen de som bor i egna hem.

Jag vill verkligen instämma i det som Gudrun Schyman tidigare har sagt när det gäller den situation som vi nu har försatt ett stort antal barnfamiljer i och som vi visste att de skulle hamna i. Det fanns redan före nyår beräkningar gjorda som visade att det skulle bli de konsekvenser som det har blivit.

Jag vill ha en annan vinkling på det här. När ni nu går in och ser över och eventuellt ändrar bidragssystemet – vilket jag verkligen hoppas att ni kommer att göra – kan ni då tänka er att ändra utformningen av systemet? Det gäller den förändring som har införts när det gäller att man inte längre räknar hushållens samlade inkomster som underlag för hur stort bostadsbidraget skall vara utan har ett rent styrande system. Föräldrar som inte tjänar så mycket vardera får lägre bostadsbidrag än de föräldrar som tjänar betydligt mer på bara en inkomst. Det här systemet är, enligt min mening, fullständigt absurt. Det borde vara hushållens samlade inkomster som räknas som underlag och inte inkomsternas fördelning mellan föräldrarna.

Anf. 47 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Man kan naturligtvis alltid tvista om vem som har försatt vem i en svår situation. Vi hade att hantera ett besvärligt ekonomiskt läge, och den här förändringen av bostadsbidragen är naturligtvis ett led i saneringen av statens dåliga finanser.

Det jag vill återkomma till är att 180 000 av bidragshushållen inte har fått någon förändring på grund av de nya reglerna. Vi vet att det i den gruppen finns väldigt många lågavlönade ensamstående kvinnor i hyres-

rätt. De har alltså inte drabbats av några förändringar på grund av de nya reglerna.

Jag vill också säga till Inger Davidson att jag i dag inte kan ge besked om vilka förändringar som kommer, om det nu blir några. Jag väntar nu på att få en fullständig redovisning av läget, och den kommer så fort som det går, nämligen under denna månad.

Anf. 48 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Jag vill då fråga statsrådet om hon anser att det är en bra utformning av systemet när man inte ser till hushållens samlade inkomst och utifrån den gör bedömningen hur stort bostadsbidraget skall vara utan i stället ser på hur inkomsterna är fördelade.

Anf. 49 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Det som är ett stående problem med bostadsbidragen är att de är behovsprövade, inkomstprövade. Det ger alltid gränsdragningsproblem. Vi riskerar alltid att människor hamnar på fel sida om en sådan gräns. Det ger också marginaleffekter. Det innebär att det med det nya systemet lönar sig litet bättre att gå ut och arbeta än vad det gjorde med det gamla systemet. Och vi är många i riksdagen som hävdar arbetslinjen.

Anf. 50 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Jag har en följdfråga till skatteministern.

Skattereformen innebar att medel- och höginkomsttagarna fick reella skattesänkningar, och förlusten i statskassan skulle betalas bl.a. med höjda boendekostnader för alla hushåll. Boendekostnaderna i hyresrätt har ökat med 80 % sedan 1989. Låginkomsttagarna skulle kompenseras med höjda bostadsbidrag. I budgetsaneringen har kostnaderna för bostadsbidragen reducerats med ca 30 %.

Min fråga till ministern är då: Är inte detta ett brott mot skattereformens intentioner? Vad tänker skatteministern göra åt det problemet?

Anf. 51 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Owe Hellbergs fråga rör skattereformen, en reform som hade ett antal bärande principer. Det skulle bl.a. handla om ett enklare system, ett system som inte uppmuntrade skatteplanering så mycket som det gamla. Men det skulle fortfarande vara en rättvis fördelning med det nya systemet.

Nu har skattereformen utvärderats. En statlig utredning kom för drygt ett år sedan med sin rapport. Den visade att skattereformen var fördelningspolitiskt ganska bra. Utfallet var ganska nära det som man ville ha.

Owe Hellberg nämner att det i skattereformen också fanns delar som gällde bidragssystemen, för att vi skulle få en bra fördelningspolitik. Den informationen finns med när regeringen nu fortsätter att analysera skattereformens utfall.

Vi har en värnskatt som gäller 1997 och 1998. I god tid före valet 1998 kommer socialdemokratien att ge besked om vilken typ av reformer som behövs på skatteområdet för att skattereformens målsättningar skall uppfyllas.

Anf. 52 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Klart är att ni när det gäller bostadsbidragen har avvikit från skattereformen. Ni har gjort det på andra sätt också, t.ex. genom att höja skatten för höginkomsttagarna – värnskatten. Är ministern beredd att behålla värnskatten, med tanke på diskussionerna om bidrag kontra skatter? Om inte ser man till att medel- och höginkomsttagarna får tillbaks sina gamla villkor, medan låginkomsttagarna får hålla till godo med resten.

Anf. 53 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Frågan om värnskatten har jag redan besvarat. Vi kommer att i god tid före valet ge besked om vilken typ av skattepolitik som skall bedrivas efter 1998.

Owe Hellberg ställer frågor om bidragssystemen och de försämringar som vi har varit tvungna att göra. Det kan han göra mot bakgrund av att han inte orkar ta ansvar för statsfinanserna. Det är klart att man kan säga att vi inte skulle ha sparat på ett antal bidragssystem. Samtidigt säger Vänsterpartiet allt oftare att vi också borde sänka en del skatter. Sådan politik driver upp räntor. Vi har upplevt vad höga räntor betyder, inte minst för boendekostnaderna, ganska ordentligt i Sverige. Det skarpa räntefallet har betytt att boendekostnaderna har blivit mycket lägre än vad de hade varit om man hade fört den politik som Vänsterpartiet står för. Det är klart att allting hänger ihop.

Anf. 54 PER LAGER (mp):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en följdfråga till Maj-Inger Klingvall angående den utvärdering som nu sker och som skulle bli klar i slutet av månaden.

Maj-Inger Klingvall säger att bostadsbidragen kanske blir en fråga för propositionen i vår om systemet visar sig vara oerhört fel och oerhört snett. Skulle man då kunna tänka sig att justera beloppen retroaktivt, t.ex. fr.o.m. den 1 januari, eller måste det ske från den 1 juli?

Anf. 55 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Efter den preliminära genomgång som jag kortfattat har redovisat ser det ut som att vi har träffat ganska så rätt när det gäller den fördelningspolitiska inriktningen, som ju har varit väldigt viktig när vi har gjort denna stora besparing på över 2 miljarder. Jag vill inte ha någon slutlig uppfattning eftersom jag ännu inte har fått någon slutlig genomgång av resultatet. Jag vill vänta med det.

Även frågan om vi skall komma med förslag till förändringar är det för tidigt för mig att uttala mig om i dag.

Anf. 56 PER LAGER (mp):

Herr talman! Om systemet slår väldigt snett och folk får gå från hus och hem av denna anledning är det en bra signal att säga att man kan tänka sig en retroaktiv justering.

Anf. 57 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Jag vill i dag inte gå längre i min bedömning av läget än vad jag har gjort. Jag tror att det är viktigt att vi inte ser detta svartare än vad det är. Det är problem för en hel rad människor. Jag har fått många brev och samtal från sådana som känner sig ytterst drabbade av förändringarna, men jag vill ändå understryka att det preliminära resultatet faktiskt visar att 180 000 av de 285 000 som har ansökt som vi hittills har tittat på inte har fått några förändringar. Det är också viktigt att se helheten. Vad har andra delar i den ekonomiska politiken betytt för boendet för barnfamiljer i vårt land?

Våld mot kvinnor

Anf. 58 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Ungefär en kvinna i veckan i Sverige plågas ihjäl av sin man eller sin sambo. Man kan fundera över varför frågan inte debatteras förrän det är invandrare det gäller. Ändå utförs 80 %, eller åtminstone en mycket stor majoritet, av våldet av svenska män. Det är alltså inte kulturellt betingat. Man kan säga att det inte är kulturer eller religioner som på detta sätt slår ihjäl kvinnor, utan just deras män.

Ett extra problem är att dessa kvinnor i många fall har besökt offentliga institutioner och inrättningar inklusive polismyndigheter med anledning av sina problem. I flera fall har ingen ingripit förrän mannen har slagit ihjäl kvinnan. Man frågar sig om det är fel på rättssystemet eller om det snarare är attityden hos dem som kvinnan möter i det offentliga samhället som måste ändras.

Jag vill fråga justitieministern vilka tydliga, kraftfulla eller skyndsamma åtgärder hon tänker vidta för att se till att de offentliga institutioner som hon har att hantera förstår problemet, tar det till sig och ser till att ingripa innan det är för sent. Varje fall där detta sker måste ju vara oacceptabelt.

Anf. 59 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! För det första vill jag säga till Lennart Daléus att han är ganska ensam om att tycka att denna fråga har kommit upp till debatt först när några invandrarkvinnor har drabbats av det grova våldet. Vi har haft en debatt om våldet mot kvinnor och våldet i hemmen åtminstone under den tid jag har varit justitieminister. Det har varit en omfattande debatt som också har lett till en särskild kvinnovåldskommission, som tillsattes för att i det breda perspektivet se över hur denna problematik hanteras i vårt samhälle. Det är en bred problematik. Det handlar om de yttersta konsekvenserna av ett förtryck riktat mot kvinnor.

Det är i genomsnitt 16 kvinnor per år som blir dödade av män som de har en nära relation till. Det är helt oacceptabelt i vårt samhälle. Bakom den siffran finns det sedan hundratals eller tusentals kvinnor som är förtryckta i sitt eget hem och berövade en stor del av den frihet som vi anser vara självklar. Det är en jämställdhetsfråga. Det är en maktfråga. Det har att göra med attityder; det har Lennart Daléus helt rätt i. Det vore mycket olyckligt om vi trodde att denna fråga var isolerad till kulturföreteelser

kopplade till invandrare. Så är det icke. De flesta kvinnor som misshandlas i Sverige är svenska och misshandlas av svenska män.

Denna fråga har alltså tagits på största allvar. Frågan är aktuell i flera departement i regeringen. I Justitiedepartementet har vi ansvaret för att föra vidare de frågor som gäller lagstiftningen som Kvinnovåldskommissionen föreslog. Justitiedepartementet har dessutom ansvar för att se till att de rättsvårdande myndigheterna får betydligt bättre kunskap och kompetens än i dag när det gäller att hantera frågan. Ett grundläggande problem vi har i dag inom polisverksamheten är att man inte har tillräcklig insikt om arten av denna typ av övergrepp och inte förmågan att säkra bevisning, vilket ofta leder till att det inte blir åtal eller att det inte blir fällande dom när det blir åtal.

Det pågår en rad olika utvecklingsprojekt inom polismyndigheterna för att säkerställa metoder som gör att man får en bättre bevissituation. Detta är en fråga som tas upp i vidareutbildningen av poliser och även åklagare och domare. Vi måste få en bättre kunskap och en ökad insikt för att göra rättsväsendet effektivare. Därutöver pågår det ett arbete med att få fram bättre forskningsresultat och en attitydförändring, och där är Brottsoffermyndigheten en pådrivande kraft i sammanhanget.

Anf. 60 LENNART DALEUS (c):

Herr talman! Tanken var väl inte att statsrådet skulle läxa upp mig för att jag tycker att debatten är otillräcklig. Om det är så att debatten är otillräcklig kan jag fortsätta med att säga att problemet uppenbarligen kvarstår. Då är det någonting som är otillräckligt. Någonting måste uppenbarligen göras, eftersom problemet fortfarande existerar i en omfattning som vi inte vill acceptera.

Statsrådet redovisar ett antal åtgärder, men det måste uppenbarligen till något ner operativt gentemot de organ som statsrådet har att arbeta med. Det är riktigt att Kvinnovåldskommissionens arbete är slutfört, men det bör skyndsamt resultera i ett förslag till riksdagen, som också gör det möjligt för riksdagen att ta ställning till konkreta tydliga förslag med vilka man förmår att ändra på situationen.

Laila Freivalds! Jag har själv deltagit i debatterna i kammaren kring den här frågan under många år. Detta måste resultera i något konkret som förhindrar den här situationen. Inte minst gäller det att förhindra den snedvridning av debatten som jag inte tror att jag är ensam om att ha iakttagit under de gångna veckorna.

Anf. 61 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag beklagar om Lennart Daléus uppfattade det som att jag läxade upp honom. Jag reagerade på att frågan togs upp utifrån ett invandarperspektiv. Det tror jag är en olycklig vinkling när det gäller en oerhört allvarlig frågeställning som är mycket gammal i vårt land.

Den här frågan har också varit aktuell länge. Riksdagen har haft anledning att ta ställning till den ett flertal gånger, inte minst i samband med att riksdagen har tagit ställning till budgetpropositionerna. Där lägger vi nämligen fast vilka prioriteringar våra myndigheter skall ha. Kvinnovåldet är en mycket prioriterad fråga. Det framgår bl.a. av budgetpropositionen på vilket sätt vi kräver att våra myndigheter skall fokusera det här. Det

Prot. 1996/97:65

13 februari

frågestund

pågår ett mycket konkret arbete. Men det är ett arbete som inte kan resultera i att vi från den ena dagen till den andra kan avskaffa förtrycket och förföljelsen av kvinnor i vårt land.

Vi har haft det här arbetet på gång i olika former i över hundra år. Vi har kommit en bit på väg. Vi har en lång väg kvar att gå.

Jag delar helt uppfattningen att vi fortfarande inte på något sätt kan acceptera att kunskapen, metoden och förmågan när det gäller att skydda kvinnor mot den här typen av våld är alldeles för dåliga. Det är detta som vi inriktar vårt arbete på.

Anf. 62 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Även om justitieministern förnekar att det finns ett invandraperspektiv är oron bland folk faktiskt väldigt stor på grund av det som har inträffat under senare tid. Man har förstått att mord och misshandel har begåtts på grundval av en kultur och kvinnosyn som är främmande för oss i Sverige. Vi kan inte bortse från det och säga att det inte är så.

Man använder orden "skam" och "heder". Det är uttryck som normalt inte används i Sverige, men de används av vissa invandrargrupper. Det här är egentligen en fråga om hur man på lång sikt skall kunna harmonisera vår syn på kvinnan och, kanske, människan med den som invandrar-na kan ha med sig. Det här är en integrationsfråga.

Jag har svårt att se att man skulle kunna lagstifta direkt mot attityder, livsstilar och hållningar. Men jag tror att integrationsministern ändå måste ta det här på djupt allvar. Det går inte bara att jämföra med vanlig svensk misshandel. Det kommer tyvärr alltid att förekomma misshandel. Justitieministern har på ett bra sätt beskrivit arbetet för att minska misshandeln. Men den typ av misshandel som är kulturellt betingad måste vi kunna hantera på ett annat sätt, inte bara genom lagstiftning och sådant.

Vad kan vi tillsammans göra i den här frågan, och vad kan eventuellt regeringen göra när det gäller opinionsbildning kring detta?

Anf. 63 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag måste fortfarande säga att det är fel att tro att det våld som invandarmän utövar mot invandrarkvinnor i princip skulle vara annorlunda än det våld som svenska män utsätter svenska kvinnor för.

Uttryck som "skam" eller "heder" förekommer inte bara i invandrar-sammanhang. Det är precis den typen av argument som ofta förekommer i helt svenska misshandelssituationer. Det är, helt riktigt, en kultur som handlar om en attityd och en kvinnosyn och den finns företrädd i Sverige av olika sorters människor. Det är den som vi måste bekämpa när vi kämpar för jämställdhet mellan könen och vill motverka allt våldsanvändande i vårt samhälle.

De människor som nyligen har kommit till Sverige har andra svårigheter än de människor som har levt här länge. Det förhållandet är självfallet en av de faktorer som vi har anledning att uppmärksamma när det gäller att underlätta dessa människors integrering i vårt samhälle.

Det är naturligtvis viktigt att Polisen är medveten om vilka förhållanden dessa människor lever under. Det är naturligtvis viktigt att sociala myndigheter och polis har tillgång till tolkar och sätter sig in i situation-

en, så att man tidigt kan tyda tecken på rätt sätt och vidta adekvata åtgärder. Det kräver en annan metod och en annan kunskap än när det gäller en rent svensk familj. Men i grunden är det ingen skillnad.

När det gäller integrationsfrågor i största allmänhet vill jag säga att vi har en särskild minister som kan svara på dem.

Prot. 1996/97:65
13 februari

frågestund

Anf. 64 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Det var intressant att frågan om våld kom upp här i dag. Jag känner ibland att vi alla, när något händer här i landet som särskilt fokuseras i medierna, blir medvetna om problemet. Men sedan faller det i glömska.

Jag läste och tog del av en rapport om hur det brutala våldet ökar i allt lägre åldrar. Jag känner behov av att fråga justitieministern hur man både långsiktigt och kortsiktigt skall åtgärda detta. Jag tänker inte bara på kommissioner och utredningar utan på att man verkligen måste ta tag i problemen.

Eftersom Polisen får allt mindre resurser att jobba med är det nästintill omöjligt för Polisen att sköta alla dessa uppgifter. Därför vill jag fråga justitieministern om regeringen har funderat på några konkreta åtgärder, så att man verkligen kan lösa problemet.

Anf. 65 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Naturligtvis glömmar varken regeringen eller riksdagen – jag utgår från att det även gäller riksdagsledamöterna – våldet efter det att de stora svarta rubrikerna har tonat bort fram till nästa gång de syns.

Tiden däremellan arbetar vi vidare på det uppdrag som vi har att minska våldet i vårt samhälle. Vi har totalt sett lyckats med det. Våldet i samhället har totalt sett minskat, åtminstone när det gäller anmälda brott. Och vi tror att det finns en överensstämmelse med den verkliga situationen.

Men vi har inte lyckats när det gäller unga människor, framför allt barn. Därför är bl.a. de projekt som pågår ute i skolorna viktiga. Polisen har en roll i sammanhanget, men jag anser att den är mindre än t.ex. föräldrarnas och uppfostrarnas, i skolan och inom ungdomsvården och fritidsverksamheten. Men vi har en utveckling inom Polisen som gör att man kan få en starkare roll. Polisens resurser dras inte bort när det gäller insatser mot bl.a. våldet i lokalsamhället.

Närpolisen har till uppgift att öka tryggheten i områden där människor lever. Utbyggnaden av närpolisen ökar dag för dag. Den satsningen gör vi. Bakgrunden är bl.a. att vi måste bekämpa våldet i vårt samhälle. Det är en av de högprioriterade frågorna även för Polisen.

Anf. 66 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Vi kristdemokrater tror att familjen är av avgörande betydelse när det gäller att förebygga våld. Men då måste familjen och föräldrarna verkligen få den möjligheten. Det är bl.a. därför som vi tycker att det är så viktigt att lyfta fram den rollen.

När det gäller Polisens resurser är det inte bra att ha ett rättssamhälle där det bara är en liten andel av alla anmälda fall som reds ut. Jag tror att

det är väldigt viktigt i samhället att man känner att alla fall av kriminalitet – alla övergrepp – reds ut.

Skolan har också en viktig roll. Men då måste den ha en klar etisk inriktning som handlar om respekt för människovärde och sådant. Jag förutsätter och hoppas att samhället skall bli ännu mer medvetet om tidiga insatser. Det stora problemet i dag är att man bollar över problem från den ena instansen till den andra. Till slut har barn och ungdomar nått en sådan grad av kriminalitet att det är nästintill omöjligt att bota och behandla dem. Jag förutsätter att man är medveten om den situationen.

Anf. 67 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag utgår från att Chatrine Pålsson är medveten om att regeringen i allra högsta grad har anlagt just det perspektivet på sin politik. Jag utgår från att Chatrine Pålsson har tagit del av det brottsförebyggande program som regeringen nu håller på att genomföra genom en särskild kommission i hela landet.

Hela tanken där är att vi måste vrida samhällets åtgärder mot tidiga insatser. Det är det enda sättet att bryta en sådan här brottsutveckling.

Uppklarande av brott har också betydelse när vi bygger upp närpolisverksamheten. Det är enklast att klara upp brotten där man känner dem som är inblandade. Det är ett problem att vi under de senaste 20 åren har haft en sjunkande uppklaringsprocent. Vi håller på att vända den trenden.

Skattepolitiken

Anf. 68 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till skatteminister Östros. I dagens tidning kan man läsa att flera stora svenska företag överväger att flytta sina huvudkontor utomlands och att Sverige blir sämre som företagarnation. Skälen som åberopas är värnskatten, dvs. den höjda marginalskatten, regeringens tveksamhet till EMU, den företagsfientliga energiuppgörelsen och kanske också gårdagens köttben till LO om uteblivna reformer på arbetsmarknaden. Om just marginalskatten sägs:

Marginalskatterna, som stiger med värnskatten, har gjort att många högutbildade redan flyttat utomlands. Varje forskare på exempelvis Ericsson sysselsätter indirekt tio medarbetare. På två och ett halvt år har 3 500 forskare bara på Ericsson lokaliserats utomlands. Det hade kunnat ge 30 000 nya jobb i Sverige.

Verkligheten är som bekant en annan. Förra året minskade sysselsättningen med 88 000 arbeten.

Jag vill fråga skatteministern: På vilket sätt har dagens mer än 700 000 arbetslösa gynnats av att värnskatten har drivit bort 30 000 jobb?

Anf. 69 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Den budgetsanering som regeringen har genomfört tillsammans med Centerpartiet har varit av oerhört stor betydelse för företagsklimatet i Sverige. Att få ned räntorna, att komma från den statsfinansiellt kaotiska situation som vi befann oss i till den ganska stabila situation vi befinner oss i i dag när det gäller kapitalmarknad och räntor, det

betyder oerhört mycket för långsiktighet, investeringar och tilltro till framtiden.

Nu har vi under ett par veckor haft ett litet upphettat politiskt klimat, och det är klart att en del förflugna ord kan uttalas, där regeringen får kritik för att den är för handlingskraftig på vissa områden. Också jag har sett i Dagens Industri att en representant för Handelsbanken säger att ett antal huvudkontor borde flytta ut ur Sverige. Det ger en märklig signal med tanke på ett antal utvärderingar av affärsklimatet och företagsklimatet i olika delar av Europa. Anne Wibble har säkert sett den amerikanska handelskammarens utvärdering av ett antal länder i Europa, i vilken man placerar Sverige på en mycket god fjärde plats när det gäller företagsklimat.

Sverige har ett mycket bra företagsklimat, det vet också Anne Wibble. Sverige har också investeringar utomlands ifrån som visar att här vill man investera. Men det är klart att marknadens företrädare också har lust att driva politik ibland. Synd är det dock att en bank som Handelsbanken går ut med vad som nästan är en uppmaning om att flytta huvudkontor ut ur landet, när regeringen är handlingskraftig på vissa områden. Det är ju ändå riksdagen som fattar beslut om sådant som den långsiktiga energipolitiken, som betyder så oerhört mycket för industrin och om fördelningspolitiken, som faktiskt betyder så oerhört mycket för social stabilitet och sammanhållning i ett land. Värnskatten har också betytt oerhört mycket för att få till stånd en uppslutning kring det som har varit viktigast för alla i det här landet, att sanera statsfinanserna och komma ut ur kaos. Det har varit viktigt att ha med värnskatten i det.

Folkpartiet har ingen förståelse för fördelningspolitik. Tyvärr. Det fanns förr i diskussionerna mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna något slags överensstämmelse på den punkten, men i dag verkar en sådan överensstämmelse inte finnas längre. Även fördelningspolitiken är viktig för företagsklimatet.

Anf. 70 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Skatteministern måste inte ha hört vad jag frågade om, eller också förstod han inte vad 30 000 nya jobb skulle innebära t.ex. för budgeten. 30 000 nya arbeten skulle förmodligen ha sparat 7–8 miljarder kronor, avsevärt mycket mer än vad värnskatten har dragit in.

Min fråga kvarstår: På vilket sätt har de 700 000 arbetslösa gynnats av en marginalskattepolitik som har drivit bort kanske 30 000 jobb? Min och Folkpartiets uppfattning är att det är arbetslösheten som är den stora fördelningspolitiska orättvisan. Det är upprörande att skatteministern inte förstår att en galen skattepolitik medverkar till att befästa arbetslösheten och minska antalet nya jobb.

Jag vill tillägga att den senaste undersökningen om investeringsklimatet i Sverige visar att Sverige blev bättre och bättre under den borgerliga regeringstiden och att vi under de två år som Socialdemokraterna har suttit vid makten snabbt har halkat ned från nionde till fjortonde plats, dvs. det handlar om en ganska kraftig försämring. Jag tycker att skatteministern borde ta allvarligt på det här problemet i stället för att försöka politisera bort det.

Prot. 1996/97:65

13 februari

frågestund

Anf. 71 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Om Anne Wibble anser att 5 % marginals katt är skillnaden mellan en klok skattepolitik och en galen måste jag säga att hon har en väldigt enkel syn på hela frågan om företagsklimat och skatter i Sverige. Om Anne Wibble tror att det handlar om att värnskatten har inneburit att 30 000 jobb har försvunnit, varför vill hon då inte avskaffa två värnskatter eller tre, så skulle vi få 60 000 eller 90 000 nya jobb? Så enkelt är det naturligtvis inte.

Vi har provat den metod som Anne Wibble stod för som chef för Finansdepartementet – ofinansierade skattesänkningar, som naturligtvis i en opinionsundersökning bland företagsledare kunde ge intryck av att företagsklimatet hade blivit bättre. Det är klart. Men det statsfinansiellt kaotiska läge som följde av detta, räntorna och panikbesluten i riksdagen, visar ju att slutresultatet blev ett sämre företagsklimat, med 50 000 företagskonkurser och stigande arbetslöshet.

Vi har fattat de svåra beslut som gör att vi nu är på väg upp på fast mark. Det ger naturligtvis förutsättningar att driva näringspolitik på ett helt annat sätt än tidigare. Samarbetet över blockgränserna i riksdagen ger förutsättningar för stabila spelregler. Stabila statsfinanser gör att man slipper ändra spelregler gång på gång. Vi är på väg ut ur kaos och tillbaka till en stabil ekonomisk situation, och det är viktigt för företagsklimatet.

Anf. 72 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag noterar bara att skatteministern inte har något svar på min fråga om på vilket sätt de mer än 700 000 arbetslösa skulle ha gynnats av en marginals kattepolitik som driver bort 30 000 nya jobb. Det är naturligtvis alldeles korrekt, för det finns inget svar. De arbetslösa har i själva verket missgynnats av den politiken.

Anf. 73 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Vi vet, alla här i riksdagen och alla i Sverige, att Anne Wibble tror att det går att driva saneringspolitik genom att å ena sidan försöka pressa ned offentliga utgifter och bidrag och å andra sidan sänka skatter för ett fåtal strategiska grupper, som man hoppas skall dra Sverige ur krisen. Men detta skapar fördelningspolitiska spänningar. Sådana orättvisor omöjliggör budgetsanering, och därför förlorade vi flera viktiga år i kampen mot det kaos som Anne Wibble ledde oss in i. Fördelningspolitik är viktigt för att vi skall få en uppslutning kring politiken, det borde Anne Wibble ha lärt sig under sina år som chef för Finansdepartementet.

Skatteregler för småföretagare

Anf. 74 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Jag har en fråga till skatteministern.

För några dagar sedan lämnades det in en lagrådsremiss om s.k. skattekonton, dvs. möjligheter för företagen att betala in samtliga sina avgifter och skatter på en gång, så att dessa sedan blir placerade på ett skattekonto hos skattemyndigheten. Det där är säkert ett mycket bra förslag och

Anf. 75 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Som socialdemokrat kan man ibland vara självkritisk när det gäller en särskild aspekt av företagarpolitiken, nämligen att den har varit väldigt inriktad på storföretagen och de möjligheter som storföretagen har vad gäller administration, regler, räntebetalningar, datum och annat. För småföretag kan det naturligtvis vara besvärligare, och det tar tid från det viktiga arbete som småföretagaren håller på med. Det är därför jag tror att skattekontosystemet är ett sätt att förenkla vardagen för småföretagaren. Han får ett enklare system, färre blanketter, färre datum att hålla reda på, färre olika typer av räntor, och det gör att man får tid över till det som är viktigt, att utveckla sitt företag.

Jag tror att detta är ett steg på vägen i det förenklingsarbete som regeringen bedriver när det gäller just småföretagarnas situation.

Anf. 76 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Det låter väldigt bra. Småföretagen har ju bekymmer med sin administration och alla sina blanketter, inte minst när det gäller skatter och liknande.

Jag skulle vilja fråga om skatteministern har några andra tankar om hur man skulle kunna underlätta för småföretagen framöver. Vi vet ju att t.ex. egenföretagarna har ett mycket krångligt skattesystem, liksom fåmansföretagen.

Anf. 77 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Regeringen har för en kort tid sedan tillsatt en utredning som skall titta över skattereglerna för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag. Det är krångliga regler. Riksdagen har en gång tillskapat dem av goda skäl, nämligen för att ge småföretagaren samma möjligheter som aktiebolaget, men det har blivit för krångligt. Den här utredningen skall se om det går att göra rejäla förenklingar av systemet.

Jag tror att vi går mot en arbetsmarknad där fler kommer att prova på att vara egenföretagare under en period av sitt liv, och det är väldigt bra. Men då måste vi också ha regler som gör att ribban sänks litet grand, att trappsteget när man skall prova på att vara företagare inte blir så högt.

Anf. 78 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Jag har inte haft möjlighet att ta del av den här lagrådsremissen om skattekontot. Det låter dock bra när statsrådet Östros nu säger att man skall förenkla för företagare.

En viktig detalj i skattekontot, som gäller rättssäkerheten, är betalningsdagen. Efter vad jag förstår är det den 12. Problemet är dock att det tidigare i diskussionen har sagts att det inte är den dagen som gäller, utan att företagen måste skicka in sin uppbördsdeklaration ett antal dagar tidigare. Har statsrådet i lagrådsremissen ändrat tillbaka till de gamla reglerna, dvs. att det är den dag man skickar in som skall gälla och att det skall vara den 12?

Anf. 79 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det vi har gjort i lagrådsremissen är att utsträcka tidsperioden när det gäller inbetalningar, och det är viktigt. Samtidigt har vi gjort en förändring som innebär att inbetalningen skall vara inne hos myndigheten vid den tidpunkt som sägs. Situationen för företagaren blir dock bättre i det avseendet.

Samtidigt finns i lagrådsremissen också annat som är viktigt för företagsklimatet, nämligen ett steg till i kampen mot dem som fuskar och försöker dra sig undan skatt. Det är också en del av företagsklimatet: att inte de som är beredda att fuska med reglerna får ett bättre företagsklimat och slipper betala skatter. Här finns ett antal förslag om revision av företag, vilka kommer att göra det lättare att få tag på dem som inte respekterar de lagar och regler som de allra flesta företagen respekterar.

Anf. 80 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt att det är ett framsteg att betalningstiden skjuts fram något. Samtidigt blir det inte, om jag förstår svaret rätt, en skillnad från den 5 till den 12. Nu kommer det i stället att hänga på hur snabbt bankerna, Postgirot eller vem man nu skickar sina pengar med kan betala. Då uppstår en rättsosäkerhet för småföretagaren.

Bedömer inte statsrådet att det finns en risk att företagen med det här systemet trots allt inte får de effektivitetsvinster som statsrådet själv anser skall komma?

Anf. 81 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! I betalningssammanhang är det normala att betalningen skall vara betalningsmottagaren till handa ett visst datum. Nu blir nettoeffekten en bättre situation för småföretagaren. Vi drar ut litet grand på tiden så att man får större möjlighet att komma in med sin betalning.

Jag bedömer att med det här förslaget, och även med det som vi lade fram i somras när det gällde att ge de minsta företagen litet längre tid att betala in, har vi förbättrat klimatet för dessa företag i det här avseendet under ett halvårs tid.

Polisutbildningen

Anf. 82 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Min fråga riktas till justitieministern och gäller polisen.

Det har nyligen kommit en utredning om den framtida polischefsutbildningen och andra frågor som rör fortbildning och vidareutbildning av poliser. När det gäller grundutbildningen och rekryteringen av polisaspiranter har vi under senare år sett en viss ryckighet. Det här påverkar naturligtvis åldersfördelningen inom polisen negativt, och det har dessutom medfört många problem för den grundläggande utbildningen på Polishögskolan.

När den nuvarande decentraliserade rekryteringen infördes var detta naturligtvis till en del förutsett, men det hindrar inte att man bör göra någonting åt det. Vilka ändringar i systemet för polisrekryteringen planerar regeringen, och när kan vi vänta ett förslag?

Anf. 83 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! På Rikspolisstyrelsen utarbetar man de närmare detaljerna kring polisutbildningens innehåll på basis av den utredning som redan finns, och även regelverket för rekryteringen. Rekryteringen kommer att påbörjas under hösten och den nya utbildningen senast i början av nästa år.

Anf. 84 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Jag utgår från att den situation vi har sett under senare år är undanröjd. Delar statsrådet den uppfattningen?

Anf. 85 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag är inte säker på att jag förstod vilken situation som menades.

Anf. 86 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Jag menade den ryckighet i rekryteringen och utbildningen som det hittillsvarande systemet har medfört.

Anf. 87 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag är inte säker på vad Jan Jennehag syftar på, men om det har att göra med att rekryteringen var beroende av de lokala polismyndigheternas vilja att anställa innebär det föreliggande förslaget en helt annan modell. Det blir en studiemedelsfinansierad utbildning. Man blir antagen till en utbildning som polis, men frågan om anställning kommer efter fullgjord utbildning på samma sätt som vid andra motsvarande utbildningar. Det betyder att polisutbildningen icke kommer att styras av vilka anställningsförhållanden som föreligger. Den frågan kommer först efter fullgjord utbildning.

Från statsmakternas sida kommer det givetvis att vara betydelsefullt att göra en bedömning av vilken rekrytering till utbildning man bör göra mot bakgrund av hur man bedömer behovet att rekrytera poliser.

OS år 2004

Anf. 88 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Jag har en fråga till kulturminister Marita Ulvskog.

Snart är det den 7 mars, och då får vi reda på om Sverige kommer att kvala vidare och bli en av de fem som går vidare när det gäller en eventuell OS-kandidatur för 2004. Två kort kommer då att synas extra: miljöaspekterna och den ekonomiska finansieringen. Därför vill jag ställa följande frågor.

Stockholms stads politiker har ännu inte bestämt vilken av de två föreslagna arenorna som skall gälla. Kan detta bidra negativt när IOK bedömer om Stockholm blir en av de kandidater som går vidare?

Kan Kammarrättens dom om moderat jäv vid länsrättens prövning av huruvida stadens OS-ansökan strider mot kommunallagen eller inte också innebära negativa konsekvenser för Sverige när det gäller chanserna att gå vidare?

Anf. 89 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):

Herr talman! De här frågorna är svåra att besvara. De kanske inte ens går att besvara. Jag tror dock, och skulle bli mycket förvånad om det inte blev så, att Stockholm är en av de städer som går in i kvalomgången i början av mars – oaktat vilket val av stadion man kan göra och vad det blir för resultat av den rättsliga prövning som just nu genomförs.

Anf. 90 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Det pinsamma i den här situationen är ju att om Stockholms stads politiker väljer arenan Victoria får man den samlade miljörörelsen på halsen, inklusive Miljöpartiet, vilket inte kan stärka Stockholms miljöprofil. Väljer man arenan Sofia vill inte byggbolagen, bl.a. HSB, bygga de kretsloppsanpassade husen. Det här måste ändå innebära ett problem när IOK skall ta ställning till kandidaturen.

Miljöpartiets förslag när det gällde utformning av den statliga garantin gick ut på att Stockholms stad inte i efterhand skulle betala eventuella förluster. Det är just det som enligt överklagan strider mot kommunallagen och som länsrätten har prövat. Om riksdagen hade gått på Miljöpartiets alternativ, nämligen att staten skulle stå för hela fullgörandegarantin utan garantier mot staden, hade det kanske nu varit lättare för er som vill ha OS att få igenom ansökan. Delar statsrådet den uppfattningen?

Anf. 91 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):

Herr talman! Jag tror att Stockholms kommuns skulle vara mycket fascinerad om det här var fullmäktigesalen. Den är stor och den är vacker.

Det här är en fråga för fullmäktige i Stockholm att diskutera. Det är Stockholms stad som har ansökt om att få arrangera OS. Vad vi har gjort, och vad Sveriges riksdag har gjort, är att garantera två saker: för det ena en intäkt på 2,5 miljarder kronor via ett lotteri, för det andra att Stockholm kan fullfölja sina åligganden gentemot den internationella olympiska kommittén.

Våld i skolan

Anf. 92 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Justitieministern uttryckte tidigare oro över ungdomsvåldet. Enligt min uppfattning är det omöjligt att diskutera ungdomsvåld på gator och torg utan att börja från början, dvs. i problem med mobbning och våld i skolan.

Vi vet att ungefär 100 000 svenska barn, motsvarande en och en halv årskull, är mer eller mindre regelbundet utsatta för mobbning eller andra kränkningar i skolan, alltifrån utfrysning till ren misshandel.

Det är också i skolan vi tidigt kan se och reagera när barn får problem och börjar ge sig på andra.

Det går inte att ha skilda rättssystem i skolan och på gator och torg. Jag är rädd för att vi börjar få det. Misshandel är misshandel, olaga hot är olaga hot också om det äger rum i skolan. Jag menar att en anmälningsplikt för våld i skolan skulle sända tydliga signaler.

Skulle justitieministern vara beredd att överväga införandet av en anmälningsplikt för våld i skolan? I dag har skolan anmälningsplikt om ett barn misshandlas i hemmet, men inte om ett barn misshandlas i skolan.

Prot. 1996/97:65
13 februari

Frågestund

Anf. 93 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag delar Sten Tolgfors uppfattning fullt ut. Våldet är ingenting som föds plötsligt i vuxen ålder på gator och torg. Det föds långt tidigare, dessvärre ofta i ett hem. Det kommer till uttryck också i skolorna. Det här är en fråga som måste tas på största allvar av skolorna.

Jag är också bekymrad över uttalanden av företrädare för skolan som man ibland läser i tidningen. De anser inte detta vara deras problem att hantera. Det är det givetvis. Skolan är ingen värdeneutral plats. Den står för de värderingar som vi vill skall vara gällande i vårt samhälle. Det betyder att skolan måste hantera mobbning och annat våld med största allvar.

Dessbättre är det här en av de frågor som under senare år har uppmärksamats mycket. Det pågår just nu i flertalet skolor i Sverige olika projekt för att hantera frågan om mobbning. Det är mycket intressanta, pedagogiska och givande sådana. Jag har själv fått se hur de används i skolorna. De inger verkligen hopp om möjligheten att vända utvecklingen.

När det gäller direkt brottsliga gärningar i skolan vill jag säga att skolan inte är fredad från den lagstiftning vi har. De lagar vi har i samhället i övrigt gäller även i skolan. Huruvida lärarna skall utnyttja sin möjlighet att be om hjälp av andra myndigheter är en fråga de egentligen borde kunna klara själva.

Jag tror att det vi först måste göra är att se till att de har kunskap om vilka skyldigheter de har. Man tillämpar nämligen inte ens den skyldighet man har i dag att anmäla till sociala myndigheter när ett barn far illa. Att man skall anmäla till polisen att brott begås tror jag att man vet. Men jag tror att man måste ha en större medvetenhet om betydelsen av att man gör det och sedan samarbeta med polis och andra myndigheter.

Anf. 94 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Jag är glad för att justitieministern så tydligt visar engagemang i den här frågan. Den har nämligen gravt missköts av landets samlade politikerkår, skulle jag vilja hävda. Hälften av landets kommuner har ingen aning om hur vanligt mobbning och våld är i deras skolor, för de har aldrig brytt sig om att mäta det. För ett år sedan var det fortfarande 10 % av landets skolor som inte hade en arbetsplan mot våld och mobbning, trots att de var ålagda att ha det.

Jag kan förstå att många rektorer tycker att de hamnar i en svår situation. Skall man polisanmäla eller inte? Polisanmäler man kan man hängas ut i pressen, polisanmäler man inte kan man senare komma att prickas av Skolverket och man får kritik för detta. Därför menar jag att det är ett politiskt ansvar att tala om vilka regler som skall gälla. Vi skall ta på oss att göra prioriteringen. Skall våld polisanmälas i samtliga fall eller skall det inte anmälas? Det är därför som jag tror att en anmälningsplikt för våld i skolan vore så viktig, inte minst för landets barn. Vi har en skol-

plikt där vi ålägger barn att vistas i skolan i en miljö som vi i dag inte fullt ut kan garantera. Jag menar att det är dags att ändra på detta.

Anf. 95 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Det är trevligt att kunna säga igen att jag delar Sten Tolgfors uppfattning i allt väsentligt. Men jag är nog mer optimistisk och har en positivare inställning till det som faktiskt har skett i skolorna under senare år. Mot bakgrund av det uppdrag som Barnombudsmannen har, att se till att skolorna arbetar vidare med den här frågan, ser jag faktiskt optimistiskt på situationen.

Däremot anser jag inte att det är politikernas samlade ansvar att ta ställning till hur man skall hantera enskilda situationer. Jag tror att vi politiker duger till att tala om vilka principerna skall vara, hur lagar skall tillämpas i vårt land rent principiellt och vilken inställning vi skall ha. Men hur man skall göra i det enskilda fallet, med det enskilda barnet, med de enskilda föräldrarna överlåter jag till de människor som lever i den verklighet där skeendet pågår att besluta.

Anf. 96 DAN ERICSSON (kd):

Herr talman! Det är bra med information om detta. Problemet är att man i utbildningsutskottet just har avstyrkt förslag om att vara mycket tydlig och ge den här tydliga informationen om exempelvis möjligheten att anmäla.

Jag funderar på om justitieministern verkligen vet hur det ser ut ute i verkligheten. Föräldrar kan i dag inte skicka sina barn till skolan på grund av risken för misshandel, på raster, inne i klassrum, ja, i skolsammanhanget. Det är verkligheten, justitieministern.

Vilket ansvar tar ministern för att få fram några konkreta förslag om detta? Det går inte att bara hänvisa till att det här är skolans ansvar, det är föräldrarnas ansvar. Ministern har faktiskt också ett ansvar för att lagar följs. Lagarna följs inte i skolan i dag.

På vilket konkret sätt agerar ministern för att undanröja det här problemet och möjliggöra för föräldrar att skicka sina barn till skolan i någorlunda trygg förvisning om att de inte skall bli misshandlade?

Anf. 97 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag är inte ett dugg förvånad att riksdagen valde att avslå ett förslag om att informera om möjligheten att anmäla brott. Jag tror att riksdagen bör ha litet högre ambitioner än så.

Möjligheten att anmäla brott tror jag att alla är kunniga om. Det som brister i kompetensen är hur man skall agera i de konkreta situationerna, dessbättre inte lika mycket i dag som för två tre år sedan. Det har hänt mycket i våra skolor. Men fortfarande finns det skolor där man inte har tagit den här frågan på allvar, där man inte har utvecklat metoder för detta. Men hur vi arbetar med den frågan, Dan Ericsson, överlämnar jag till utbildningsministern att redogöra för.

Anf. 98 RUNE EVENSSON (s):

Herr talman! Jag har en fråga till näringsminister Anders Sundström.

frågestund

För ett tag sedan beslutade riksdagen om avreglering på elmarknaden. Konkurrensen, som då skulle släppas fri, skulle innebära lägre elpriser. Så har det säkert blivit på sina håll. Men de vanliga hushållen har förlorat på denna reform på grund av att elmätningen, som ställer krav på dyra elmätare, är en sådan betungande kostnad, någonstans mellan 5 000 och 10 000 kr.

För ett år sedan ställde jag frågan till dåvarande energiministern, om det fanns några idéer om lättnader i kraven på mätning, så att vanliga hushåll kunde komma med i konkurrensen på elmarknaden. Energiministern svarade då att sådana förslag var på gång. Därför frågar jag nuvarande näringsministern: Vad händer?

Anf. 99 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Det kommer att läggas fram ett förslag på riksdagens bord under våren om nya regler för elhandel när det gäller de små hushållen.

Anf. 100 RUNE EVENSSON (s):

Herr talman! Kan man slopa det tuffa krav på timmätning som man har i dag och gå över till någon form av enklare mätning, så att det blir billigare för hushållen?

Anf. 101 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Lösningen skall vara att det skall bli billigare för hushållen. Att däremot gå ifrån mätning och hitta något slags schabloner tror jag inte ligger i linje med det riksdagen vill åstadkomma, nämligen ett ekologiskt uthålligt system, där vi faktiskt kan åstadkomma energieffektivisering och energihushållning på ett bra sätt.

Miljörelaterade våldsaktioner

Anf. 102 TORSTEN GAVELIN (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa ytterligare en våldsfråga till justitieministern. Tänker regeringen göra någonting åt den ökande terrorismen i Sverige?

Jag tänker på de aktioner och upprepade attentat som har utförts mot Shells bensinstationer runt om i landet, mot entreprenörerna som bygger Norra länken, mot Scans anläggningar i Umeå och nu senast Greenpeaces aktion mot fjällbornas avverkningar i Njakafjällsområdet. Det är inte bara ekonomisk skada som de här aktionerna åstadkommer, utan också det seriösa miljö- och djurskyddsarbetet skadas. Det finns tecken som tyder på att opinionen för miljöarbetet börjar vända på grund av Greenpeaces aktiviteter i fjällskogarna.

Avser regeringen att göra någonting åt den här situationen?

Anf. 103 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag hoppas att jag missförstod Torsten Gavelins fråga litet grand. Det lät som om han förutsatte att regeringen skulle utföra några operativa åtgärder. Dessbättre har vi en polis här i landet som har den uppgiften.

När det gäller den här typen av aktioner, som blivit alltmer märkbara under senare år, har polisen utarbetat en särskild strategi och en arbetsplan. I den ingår både Rikspolisstyrelsen och de lokala polismyndigheter som är närmast berörda samt Säkerhetspolisen.

Anf. 104 TORSTEN GAVELIN (fp):

Herr talman! Självfallet anser jag inte att regeringen skall ägna sig åt operativ verksamhet, men signaler och markeringar är väldigt viktiga. Enligt massmedierna har ett här icke närvarande statsråd nyligen uttryckt sig så att det kan uppfattas som stöd för Greenpeaces aktion i Njakafjäll. Det är, anser jag, en väldigt felaktig signal i sammanhanget. Tar justitieministern avstånd från en sådan tolkning av regeringens ståndpunkt?

Anf. 105 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Om något statsråd har uttalat stöd för brottsliga gärningar tar jag avstånd från det.

Sjukförsäkringen

Anf. 106 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Maj-Inger Klingvall. Den gäller om det finns några funderingar i regeringen på åtgärder för dem som arbetar som s.k. inhoppsvikarier och som alltså arbetar enstaka dagar. I dag får de ingen sjukersättning när de blir sjuka enligt de uppgifter jag har fått. Man hanterar inte heller detta likadant i olika försäkringskassor.

Anf. 107 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Det här är en fråga som aktualiserades under hösten. Vi kunde se att det var en åtskillnad i hanteringen av den här typen av arbetskraft. Jag kan i dag inte säga mer än att frågan är uppmärksammas. Vi håller på att bereda en proposition till riksdagen som gäller ny sjukförsäkring.

Anf. 108 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Jag hoppas att man kan hitta åtgärder att vidta för de här människorna. De har en ohållbar ekonomisk situation som har sin grund i både att de är väldigt löst anknutna till arbetsmarknaden och att de drabbas av att sjukförsäkringen inte fungerar på ett bra sätt för dem.

Frågestunden var härmed avslutad.

10 § Information från regeringen om kvinnorepresentationen i statliga centrala och regionala styrelser 1996

Information från regeringen

Anf. 110 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag vill informera riksdagens ledamöter om 1996 års siffror när det gäller kvinnorepresentation i statliga styrelser.

Sedan 1988 har andelen kvinnor i dessa styrelser, både på central och regional nivå, årligen redovisats för riksdagen. Bakgrunden till den redovisningen är de mål för kvinnorepresentationen som angav att det skulle vara 40 % kvinnor 1995 och en jämn könsfördelning 1998.

När det gäller 1996 års siffror som jag nu redovisar är det tillfredsställande att notera att utvecklingen går åt rätt håll. I de centrala styrelserna uppgår nu andelen kvinnliga ordinarie ledamöter till 43 %, vilket är en ökning med en procentenhet sedan föregående år. I de regionala styrelserna, som inte har kommit lika långt, ligger kvinnoandelen på 36 %, en ökning med två procentenheter. Med tanke på att målet, en jämn könsfördelning, skall nås 1998 kan vi inte slå oss till ro med dessa siffror. Sammantaget ligger kvinnorepresentationen i styrelserna på 39 %, och det innebär att ytterligare ansträngningar måste göras.

År 1995 uppnåddes målen för de centrala, men inte för de regionala styrelserna. En förklaring till detta kan vara att utvecklingen på central nivå drivs på genom den obligatoriska gemensamma beredning i dessa frågor som vi har i Regeringskansliet. Departementens förslag till styrelsernas sammansättning måste godkännas av mig och jämställdhetsenheten innan beslut fattas.

Av sammanställningen, som avser förhållandena per den 1 juli 1996, framgår att högst andel kvinnor av de ordinarie ledamöterna hade styrelser under Arbetsmarknadsdepartementet med 53 % tätt följda av styrelser under Utbildningsdepartementet med 52 %.

Tyvärr måste jag konstatera att andelen kvinnliga ordförande i styrelserna har minskat från 33 % till 29 %. Värt att uppmärksamma är ändå att Kommunikationsdepartementet har fler kvinnliga än manliga ordförande i sina styrelser trots att det inte är något traditionellt kvinnligt område, och detta gläder mig.

När det gäller de regionala styrelserna, där kvinnoandelen alltid varit lägre än på central nivå, har särskilda insatser gjorts för att snabba på utvecklingen. Redan nu vet vi att andelen kvinnor i skogsvårdsstyrelsernas styrelser som 1996 var 25 % kommer att öka vid 1997 års sammanställning till 47 %. Som riksdagens ledamöter väl känner till är dock regeringens möjligheter att påverka sammansättningen av t.ex. länsstyrelsernas styrelser begränsade. De politiska partierna har här ett särskilt ansvar. Skall vi nå målet, en jämn könsfördelning, måste regeringen, de

politiska partierna och arbetsmarknadens parter arbeta aktivt med att få fram kvinnor som är beredda att ta olika uppdrag.

Regeringen vidtar för sin del olika åtgärder för att driva på den utvecklingen. Dessa åtgärder är stöd till projektverksamhet, årlig redovisning för riksdagen och den gemensamma beredning som jag nämnde nyss.

När det gäller projektstöd kan jag berätta att regeringen nyligen beviljat medel till ett samverkansprojekt med Kommunförbundet och Landstingsförbundet som syftar till att öka kunskaperna om våra, kvinnliga och manliga politikers, roller, våra olika sätt att agera och våra skilda erfarenheter som påverkar oss i ett könsperspektiv.

Ett mentorsprojekt har genomförts där Länsstyrelsen, Kommunförbundet och Landstinget i Östergötlands län har deltagit. Det syftar till att stödja unga, nyutträdna kvinnliga politiker under deras första mandatperiod för att motverka avhopp. Sådana mentorsprojekt ser jag som mycket viktiga eftersom vi vet att en hel del unga kvinnor hoppar av politiska uppdrag av olika skäl. När rapporten om detta projekt kommer hoppas jag att den kan spridas brett för att användas av flera.

Målet, en jämn könsfördelning i statliga styrelser 1998, står kvar, och det är ett viktigt mål. Forskning och utländska erfarenheter från t.ex. Norge visar för oss att det blir svårare och svårare att nå målet ju fler kvinnor som kommer in i beslutsprocessen. Särskilt svårt, visar forskningen, är att öka kvinnorepresentationen från 40 % till 50 %. Det är därför extra viktigt att ansträngningarna fortsätter.

I dag har vi 43 % kvinnor i de centrala styrelserna och 36 % i de regionala. Från regeringens sida kommer vi att fortsätta med aktiva insatser och kräva en ökad andel kvinnor i styrelser där de är underrepresenterade. Det innebär att vi också i fortsättningen, när vi erbjuder de politiska partierna eller arbetsmarknadens parter en plats i en styrelse eller en kommitté, kommer att be om två namnförslag, en kvinna och en man, för varje erbjuden plats.

För er som vill ta del av redovisningen i sin helhet finns den att hämta i kammarfoajéns information här utanför.

Till sist vill jag nämna att andelen kvinnor och män i kommittéerna redovisas årligen i Kommittéberättelsen. 1997 års kommittéberättelse läggs på riksdagens bord den 1 mars.

Redan nu kan jag berätta att utvecklingen i kommittéerna går åt rätt håll. Andelen kvinnliga ledamöter inklusive ordförande är 41 %, vilket är en ökning med 3,3 % jämfört med förra året.

Anf. 111 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Jag vill tacka för informationen. Det är bra att det generellt sett går åt rätt håll. Jag delar helt jämställdhetsministerns uppfattning, att det är de sista procenten som kommer att bli de tuffaste.

Vi har världens mest jämställda parlament. Därför har vi och kommer att ha de internationella ögonen på oss. 1998 är det valår. Det året skall vi ha uppnått jämställdhet. Hur ser jämställdhetsministern på möjligheten att vi tillsammans skall kunna uppnå målet till 1998? Det är utomordentligt viktigt att vi gör det. Det var den ena frågan.

Den andra frågan gäller bilden av kvinnan i medierna. En av de punkter som vi fattade beslut om vid FN:s fjärde kvinnokonferens var just att man skulle se över och arbeta med bilden av kvinnan i medierna.

Anja Hirdmans nya rapport visar en skrämmande utveckling som vi kan se runt omkring oss i reklam och tidningar. Men det blir extra skrämmande när man får det så tydligt beskrivet. Kvinnor i dag påverkas till att tro att det enda som de kan bestämma över är sin egen kropp, och det är detta som de skall ägna sig åt. Hur tror jämställdhetsministern att det påverkar unga kvinnor när det gäller att axla ansvaret som t.ex. ordförande i olika sammanhang?

Anf. 112 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Ewa Larsson frågade mig hur vi skall uppnå målet. Det är ett gemensamt ansvar. Regeringen ensam klarar inte att uppnå målet om en jämn könsfördelning. Detta är en politiskt viktig fråga för oss. Alla politiska partier i denna kammare bör vara beredda att ta det ansvaret tillsammans med arbetsmarknadens parter, vilka också representeras i många styrelser och myndigheter.

Det är också viktigt att vi gemensamt för en debatt om bilden av kvinnan i medierna. Ewa Larsson sade nyss att ofta förmedlas bilden av att det enda som vi kan bestämma över är våra egna kroppar. Ibland ges inte ens en sådan bild med tanke på hur många kvinnor som utsätts för våld och grova övergrepp. Där har vi kvinnor inom olika politiska partier också ett gemensamt ansvar för att driva jämställdhetspolitiken framåt och för att inte bara kräva större representation utan också kräva att bli tagna på allvar och få dela på makten.

Anf. 113 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Det var precis det som jag sade. Hur skall vi kunna uppnå jämställdhet om ett år? Det är val hösten 1998.

Jag tycker ändå inte att jag riktigt har fått svar på min fråga hur vi tillsammans skall kunna klara detta. Det är faktiskt utomordentligt viktigt.

Det yttersta förtrycket mot kvinnan är att använda våld mot henne. Det absolut yttersta förtrycket är det sexuella våldet. Vi har ett ansvar för den FN-konvention som vi har antagit om att bilden av kvinnan i medierna skall ses över. Då frågar jag: På vilket sätt kommer jämställdhetsministern att verka för att den bilden bättre överensstämmer med verkligheten?

Anf. 114 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning än Ewa Larsson, att det är oerhört viktigt att vi når målet. Vad regeringen kan göra när det gäller att nå målet om en jämn könsfördelning i statliga och regionala styrelser fram till nästa val är att under de två nomineringsomgångar som återstår vara tydlig med att granska de utnämningar som sker. Regeringen kan också ställa strängare krav på att alla politiska partier och arbetsmarknadens parter som nominerar ledamöter till olika styrelser nominerar både en kvinna och en man. Ni i de politiska partierna måste också regionalt ställa större krav på att partierna skall ta hänsyn till en jämn könsfördelning.

Anf. 115 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för informationen. Det är alltid roligt att höra att det går framåt när det gäller jämställdhetsfrågorna.

Jag undrar om statsrådet har någon analys över varför det har blivit färre kvinnliga ordförande. Det är ju en ganska trist utveckling när det för övrigt går åt rätt håll. Har statsrådet funderat på några åtgärder?

Och hur ser det ut med ersättning och lönefördelning? Ibland har åtminstone jag en känsla av att ju högre ersättning, desto färre kvinnor finns det på olika poster i samhället.

Man brukar tala om att det finns ett glastak som kvinnor stöter emot, och det rör sig om ca 40 %.

Någonting som jag också tycker är positivt och som jag hoppas kommer att utvecklas på alla nivåer är mentorsprojekten. Jag läste nyss i tidningen Landstingsvärlden om hur man har drivit mentorsprojekt inom landstingen och nu kommit väldigt långt. Det är inte nödvändigt att man håller sig inom sitt eget parti. En politikers situation är ungefär lika oavsett vilket parti man företräder. Genom mentorsprojekten upptäcker man verkligen vilka skillnader det finns mellan män och kvinnor. Manliga företrädare har också upptäckt vilken jargong som förekommer och hur det hela fungerar.

Jag hoppas att vi tillsammans skall kunna arbeta vidare. Vi centerkvinnor lovar att vi skall försöka att föra fram kvinnor. Men jag tror att inte minst mentorsprojekten är viktiga för att ge det stöd som behövs. Det är ganska jobbigt att kämpa ensam.

Anf. 116 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Precis som Margareta Andersson tycker också jag att mentorsprojekten är oerhört viktiga. Det är också viktigt att vi som politiska partier på både lokal och regional nivå kan samarbeta på ett positivt sätt för både unga kvinnor och unga män som kommer in i politiken. Det vore bra om mentorsprojekten utvecklades på olika sätt.

Jag har inget bättre svar på frågan varför det är färre kvinnliga ordförande nu än att vi får göra en noggrannare granskning och sprida kunskapen om att det är ett gemensamt ansvar att uppnå en jämn könsfördelning. Alla departement, precis som alla politiska partier, måste ta sitt ansvar när de utser människor till olika poster.

Vi på Arbetsmarknadsdepartementet har från årsskiftet drivit fram ett uppdrag om att det skall upprättas könsfördelad lönestatistik på arbetsmarknaden. Margareta Andersson talade om att det skulle vara lika lön för likvärdigt arbete också när det gäller uppdrag i styrelser. Detta är oerhört viktigt. Självfallet skall det vara på det sättet.

Anf. 117 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för dessa kompletteringar. Jag hoppas att vi kan få ut mera av detta. Regeringen kan nu genomföra en del av de saker som statsrådet talade om. Man kunde gärna utse litet fler kvinnliga landshövdingar – en del sådana poster lär ju vara på väg att bli lediga.

Anf. 118 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Jag hörde att det fanns många kvinnor på Kommunikationsdepartementet. Självt är jag berörd av näringslivet, energifrågor och finansfrågor. Jag undrar hur bilden ser ut där när det gäller kvinnor och kvinnliga ordförande. Det lär väl finnas sådan statistik.

Hur ser det ut i styrelser som skall dela ut pengar till kvinnor? Finns det kvinnliga företrädare eller är det mest män?

Detta är kanske svårt att åtgärda bland tjänstemännen på länsstyrelserna, men jag har en stark känsla av att det där finns mest män. De fortsätter att dela ut pengar till patroner medan kvinnor inte har så lätt för sig – jag kommer från ett område där det har funnits många patroner, och det sitter kvar i ryggmärken.

Jag skulle vilja höra en liten utläggning om hur det ser ut på den här fronten.

Anf. 119 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Rent generellt har jag ingen forskning till stöd för det som jag nu tänker säga. Jag vet inte hur de beslut som har fattats har påverkats av att kvinnor eller män sitter i ledningen. Men vi driver ju jämställdhetsdebatten utifrån att kvinnor och män har olika syn, olika kunskaper och behövs på olika sätt, därför att vi kompletterar varandra och är till för olika saker. Det är inte otroligt att det också är så i styrelserna att kvinnor och män prioriterar olika frågor, är till för olika saker och att det också påverkar de beslut som fattas. Bäst politiska beslut tror jag att det blir med en jämn könsfördelning och en avvägd sammansättning i såväl riksdag och regering som i kommittéer och styrelser. Hur den exakta fördelningen ser ut från departement till departement kan Eva Goës själv läsa i den kompletta rapport som ligger utanför plenisalen.

Anf. 120 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Jag kan visst läsa vad som står i rapporten.

Det kanske behövs en attitydförändring. I det sammanhanget handlar det ju också om utbildning, vilket inte bara är något som politikerna behöver. Miljöpartiet har hela tiden förespråkade kvotering. Det har vi genomgående tillämpat på våra listor sedan vårt första val 1982, t.o.m. i talarstolen, så för mig är det inga problem med just den delen. Men det gäller ju att ändra attityder, och då krävs det kanske utbildning. Hur går en sådan till? Finns det något program? Detta med mentorskap är en sak. Men hur kan man påverka attityder genom utbildning?

Anf. 121 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jämställdhetsenheten och jag bedriver utbildning. Vi utbildar t.ex. ordförande i kommittéer och utredningar. Vi har genomfört jämställdhetsutbildning i regeringen. Vi har genomfört jämställdhetsutbildning för biskopar, rektorer, länsråd, landshövdingar och många andra, som har ledande roller på olika platser i samhället. Jag tror att det är väldigt viktigt att öka kunskapen om att kvinnor och män är olika och kan tillföra olika saker. På det sättet kan vi synliggöra att jämställdheten är så viktig. Jämställdhetspolitiken är ju inte bara en fråga för oss kvinnor, utan framför allt en fråga för både kvinnor och män. Vi tjänar alla på en

*information från
regeringen*

bättre och bredare jämställdhet. Jag tror också, precis som Eva Goës, att ökad kunskap och mer utbildning är en viktig del.

Anf. 122 ULLA HOFFMANN (v):

Herr talman! Jag ber också att få tacka statsrådet för informationen. Jag ser särskilt fram emot rapporter från det projekt som skall granska kvinnor och män i politiken. Det är också positivt att målet kvarstår till 1998. Jag vet att vi bidrar med vår del när det gäller att föreslå män respektive kvinnor, en av varje kön. Men nu är det inte bara kvantiteten som är viktig. Det var visserligen glädjande att höra att andelen kvinnor i kommittéerna ökar. Men med tanke på jämställdhetsdirektivet skulle jag också vilja veta hur kommittéerna följer att alla kommittéer och särskilda utredare skall redovisa konsekvenserna för jämställdheten och föreslå åtgärder. Har kommittéerna uppfyllt jämställdhetsdirektivet?

Anf. 123 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Till Ulla Hoffmann kan jag ge svaret att kommittéerna har uppfyllt jämställdhetsdirektivet olika bra. Direktiven är väldigt tydliga, och det är viktigt att de följs upp. Men vi ser också att det inte räcker med dessa direktiv, utan utbildning och kunskap är också en viktig del för kommittéerna. Därför genomför vi nu på jämställdhetsenheten tillsammans med Agneta Stark en utbildning för kommittéordförande och sekreterare, just för att lära dem hur man ser på frågor i ett jämställdhetsperspektiv. Vi är nämligen övertygade om att det inte löses av sig självt.

Anf. 124 ULLA HOFFMANN (v):

Herr talman! Vad jag förstår skall varje kommitté automatiskt beakta jämställdhetsdirektivet. Jag anser att en kommitté eller en utredare inte har fullföljt sitt uppdrag om inte jämställdhetsperspektivet har tagits i beaktande. Delar statsrådet den uppfattningen?

Anf. 125 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Ja, det gör jag.

Anf. 126 SIRI DANNAEUS (fp):

Herr talman! Jag tackar också för den information som vi har fått. Den passar ju bra nu inför debatten här i kammaren den 5 mars. Det var väldigt positivt att höra detta om dubbla nomineringar. Problemet uppstår väl då på den regionala nivån, eftersom problemet där lär vara störst. Kommer kravet på dubbla nomineringar att gälla även där?

Anf. 127 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag har inget bra svar på den frågan i dag. Vi ser just över vilka möjligheter vi kan ge människor på länsnivå att ställa starkare krav på nomineringarna. Jag vet ännu inte i dag om detta är möjligt, eftersom man på regional nivå inte bara utgår från de människor som man nominerar. Även valunderlaget har betydelse för vilka människor man utser. Detta är en mycket svår fråga. Vi ser över om man på något sätt kan stärka möjligheten att också regionalt kräva att både kvinnor och män nomineras. Det kan man naturligtvis göra när personer skall föreslås inom

de egna partierna, men då är det upp till varje parti. Vad vi på jämställdhetsenheten undersöker är om vi på länsnivå kan ge ökade möjligheter till dubbla nomineringar.

Anf. 128 SIRI DANNAEUS (fp):

Herr talman! Om inte alla partier nominerar dubbelt, kan kvinnor ändå komma i minoritet i styrelserna. Jag håller nog med Eva Goës litet grand om att det är viktigt att det på regional nivå kommer in fler kvinnor i styrelserna just för utdelning av t.ex. ekonomiska bidrag.

Anf. 129 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag delar den uppfattningen. Jag tycker också att det är oerhört viktigt. Vi skall göra vad vi kan för att också se till att det blir så.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1996/97:65
13 februari

*information från
regeringen*

11 § Svar på interpellation 1996/97:131 om handikappades levnadsförhållanden

*Svar på
interpellation*

Anf. 130 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig om jag avser att medverka till åtgärder som gör det möjligt att ta hänsyn till att gravt handikappade människor t.ex. behöver större bostadsyta än en frisk ålderspensionär.

I interpellationen påpekas att det är stor skillnad mellan en ålderspensionär och en förtidspensionär som har ett funktionshinder. Många gånger är det sant, även om det inte gäller generellt. Även ålderspensionärer kan ha funktionshinder eller kan av andra skäl vara beroende av särskild anpassning av sin livsmiljö. Det är inte heller så att alla funktionshindrade personer är beroende av en mer anpassad bostad än en ålderspensionär.

Som regel är dock allmänna levnadsomkostnader högre för en yngre person med funktionshinder. Detta är också skälet till att grundnivån i pensionssystemet är högre för en förtidspensionär än för en ålderspensionär. En förtidspensionär utan ATP får ett halvt basbelopp mer per år i pension än motsvarande ålderspensionär. För den som har ATP finns en motsvarande skillnad i reglerna för bostadstillägg. För förtidspensionären tas en mindre del av ATP upp som inkomst vid beräkningen av bostadstillägg än för motsvarande ålderspensionär. Förtidspensionären får därmed ett högre bostadstillägg än en ålderspensionär med lika hög ATP.

Personer med funktionshinder har ofta särskilda behov som ställer krav på anpassning av bostaden, vilket gör att bostadskostnaden många gånger är högre och ibland betydligt högre än vad som annars hade varit fallet. Detta gäller oavsett om denne är förtidspensionär, ålderspensionär eller inte har någon pension alls. Det problem som beskrivs i interpellationen gäller således inte bara förtidspensionärer med funktionshinder. Även om många personer med funktionshinder också är pensionärer, skulle man inte nå alla genom att införa särskilda regler för bostadstillägg för pensionärer.

Bostadstillägget, som tidigare var ett kommunalt ansvar, förstatligades den 1 januari 1995. Ett av de bärande motiven för förstatligandet var att utjämna skillnaderna mellan kommunerna. Lika BTP-regler för alla är också väsentligt, eftersom bostadstillägget får anses utgöra en del av pensionssystemets grundtrygghet för vilken staten bör ha ett huvudansvar.

Vid förstatligandet övervägdes om särskilda regler skulle gälla för funktionshindrade personer. Reglerna föreslogs dock gälla lika för alla. Ett skäl för att inte ha särskilda regler för funktionshindrade personer är att kommunerna enligt socialtjänstlagen har det samlade ansvaret för handikappomsorgen. För boendet kan detta ta sig olika uttryck beroende på lokala förhållanden och prioriteringar.

Generellt gäller att en kommun är skyldig att lämna bidrag för ombyggnad av bostäder för funktionshindrade enligt de förutsättningar som gäller i lagen om bostadsanspassningsbidrag. Den funktionshindrade personen får då ett bidrag som skall täcka de faktiska kostnaderna för att anpassa bostaden efter den funktionshindrades behov. Ombyggnaden täcks således av bidraget, varför hyran inte höjs i dessa fall.

Ett annat sätt att tillförsäkra funktionshindrade personer ett eget och ändamålsenligt boende är att satsa på anpassade bostäder i nyproduktion. I ett sådant fall kommer merkostnaden vanligen till uttryck i en förhöjd hyra.

Ett förhöjt bostadstillägg för personer med funktionshinder inom ramen för ett statligt bostadsstöd skulle ge incitament för kommunerna att i ökad utsträckning lägga merkostnaderna på hyran så att kostnaden till viss del täcks av ett statligt bostadstillägg. En sådan konstruktion där kommunen bestämmer hyresavgiften medan staten står för kostnaden riskerar att bli kostnadsdrivande på sikt.

Min uppfattning är således att bostadstillägget skall vara generellt och lika för alla. Kompletterande stöd för att täcka funktionshindrades behov är beroende av lokala förutsättningar, varför det är naturligt att dessa behov hanteras lokalt där kunskapen om de lokala betingelserna är störst. Jag anser därför att såväl ansvar som kostnader för funktionshindrade pensionärs boende i sin helhet bör vara en kommunal angelägenhet på samma sätt som gäller för personer med funktionshinder som inte är pensionärer.

Anf. 131 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som fascinerar men kanske mest förskräcker. Statsrådet har i svaret reducerat handikappades levnadsförhållanden till en kamp mellan stat och kommun, en kamp om vem som skall betala.

Jag tar i min interpellation upp den ekonomiska situationen och levnadsförhållandena för unga förtidspensionerade gravt fysiskt handikappade som aldrig haft en chans till ett arbete, och därmed aldrig haft någon arbetsinkomst, och som har blivit förtidspensionerade. En rullstolsbunden handikappad behöver som alla förstår en större boendeyta. Personen sitter i rullstol och behöver röra sig i rullstolen. Det kanske också behövs en lyftanordning i lägenheten, och då behövs en större yta än normalt. Det gör att hyreskostnaden blir högre än normalt.

Efter det att LSS infördes under den borgerliga regeringen kan handikappade numera ha ett eget boende och med personlig assistans, ibland

dygnet runt, få möjlighet att klara sig själv. Ofta bor handikappade i av kommunen byggda särskilda boendeformer såsom servicehus. Ofta är de byggda under 80-talet. Det är väldigt höga hyror. Det är inte ovanligt med hyror på 7 500–8 000 kr mer månad. En socialdemokratisk socialnämndsordförande säger om servicehusen: Vi gör om dem till ålderdomshem, så att vi kan ha två i varje rum. Pensionärer kommer i framtiden inte ha råd att betala hyran beroende de höga kostnaderna.

Det nya statliga bostadsbidraget för pensionärer heter BTP och SBTP. Det är krångligt, och jag tänker inte göra någon sifferexercis med det. Men jag har försökt att kontrollera hur det är. Man accepterar en hyra på maximalt 5 200 kr. Kommer människor under socialbidragsnormen med denna maxhyra får de uppfyllnad upp till socialbidragsnormen. Då kan man snabbt konstatera följande.

Låt oss säga att socialbidragsnormen är 4 000 kr – den är inte riktigt 4 000 kr. Om man har en hyra på 7 500–8 000 kr och ett bostadsbidrag som täcker en del i början, blir mellanskillnaden ändå väldigt stor som man skall betala av de 4 000 kr man har kvar. Man har kanske i praktiken kvar 1 500 kr. Av det skall man betala el, hemtjänst och färdtjänst, och man skall dessutom betala maten och andra levnadsomkostnader.

Herr talman! Jag har två frågor till statsrådet. Bostadsbidraget för pensionärer är fr.o.m. år 1995 statligt. Skall då inte bostadsbidragssystemet lösa de problem som jag har beskrivit? Den andra frågan till statsrådet är: Vad skall handikappade göra? Skall de leva på socialbidrag, eller vad?

Anf. 132 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Marietta de Pourbaix-Lundin säger att det i svaret har blivit till en kamp mellan stat och kommun och att det inte speglar vidden i frågan. Jag vet inte om jag har läst rätt. Interpellationen avslutas med frågan om statsrådet tänker medverka till åtgärder som gör det möjligt att ta hänsyn till att gravt handikappade människor t.ex. behöver större bostadsyta än en frisk ålderspensionär. Svaret är utformat något vidare än hur frågan var ställd. Men detta kan interpellanten återkomma till, så att jag får veta vad Marietta de Pourbaix-Lundin egentligen vill ha svar på.

Det bostadstillägg som finns i dag förelades riksdagen av den förra borgerliga regeringen. Det förslaget innebar att bostadstillägget blev statligt. Det var också den förra borgerliga regeringen som bestämde sig för att det inte skulle ingå några särskilda regler när det gällde funktionshindrade personer, utan de skulle gälla lika för alla. Där har jag ingen annan mening. Bostadstillägget för pensionärer skall vara generellt och lika för alla. Behövs anpassning av bostaden eller kompletterande stöd för att möta de funktionshindrades behov tror jag att det löses bäst i kommunerna enligt de lokala förutsättningar som finns i de olika kommunerna.

Jag är intresserad av att höra vad Marietta de Pourbaix-Lundin har för syn på det bostadstillägg som förelades riksdagen av den förra borgerliga regeringen, om det är så att Marietta de Pourbaix-Lundin har någon annan mening om vem som skall ha ansvaret, och om det skall vara ett statligt ansvar att höja taket, och vad som i så fall skulle vara åtgärden för att komma åt en högre hyresnivå, eller om det skall göras några andra förändringar.

Anf. 133 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag skall återkomma med det. Jag tyckte i och för sig att jag var väldigt tydligt mot slutet. Jag ställde två mycket konkreta frågor, och jag fick ändå inte svar på dem.

Bob Dylan sjunger i en av sina mycket kända sånger, nu blir det på engelska, men jag tänker dock inte sjunga: *"I wish that for just one time you could stand inside my shoes. And just for that one moment I could be you"*. Så tror jag att många yngre handikappade känner gentemot statsrådet, som totalt tycks sakna ett medborgarperspektiv i den här frågan.

Statsrådet tillstår i och för sig att det är en skillnad på att vara ung och gravt handikappad och att vara en ålderspensionär. Man skall bygga upp sitt hem och man skall ha ett normalt umgänge, och det skall i och för sig också pensionärer ha. För mig som moderat är det självklart att de allra flesta skall klara sig själv på sin inkomst och på sin lön. Men det finns vissa grupper – och detta är en grupp som jag har lyft fram – som inte kan klara sig. Dessa människor har aldrig haft en chans att få ett arbete på grund av sitt handikapp, utan de är helt utlämnade till bidrag.

Jag måste ändå fråga statsrådet: Är det meningen att man skall söka socialbidrag och leva på det hela livet? När jag läser på sista sidan i svaret blir jag mycket konfunderad. Man kan faktiskt få intrycket att kommunerna har ansvaret. Jag skall citera: "Jag anser därför att såväl ansvar som kostnader för funktionshindrade pensionärs boende i sin helhet bör vara en kommunal angelägenhet – –". Betyder det att kommunerna har ansvar för hela bostadsbidraget? Varför har vi då ett statligt bostadsbidrag?

Det är inte länge sedan jag hade en debatt med socialministern om vad socialbidraget är till för. Vi var inte överens om många saker, men en sak var vi överens om. Det är inte till för att man skall leva på det hela livet, utan det är till för tillfälliga situationer. Jag lyssnade på debatten här i morse med socialministern. Hon var återigen väldigt tydlig i sitt interpellationssvar. Socialbidrag är till för tillfälliga situationer och är inte något som man skall försörja sig på.

Min fråga blir då: Vad skall en handikappad göra när pengarna inte räcker för att leva på? När hyran är betald finns det kanske 1 500 kr kvar som skall räcka till mat, hemtjänst, färdtjänst, el och övriga levnadsomkostnader. Skall man leva på socialbidrag, eller skall en handikappad behöva flytta till en lägenhet som inte är funktionsanpassad?

Jag måste också fråga: Tycker statsrådet att det är acceptabelt att en människa från kanske 20 års ålder skall vara hänvisad till socialbidrag resten av livet?

Varje system måste faktiskt täcka det som systemet är avsett att täcka. Ett statligt bostadsbidrag till pensionärer, oavsett om de är handikappade eller inte, måste väl ändå täcka den situation som gäller för dem. Det kan inte lastas över på ett annat system, t.ex. på socialbidragssystemet. Det är ju helt orimligt för den enskilde att söka socialbidrag hela livet.

Den väsentliga frågan är alltså: Hur skall en handikappad leva i nämnda situation?

Anf. 134 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig om de handikappades boende. Det handlar bl.a. om deras behov av större yta. Jag

har försökt att redovisa den situation som råder. I dag har vi bostadsanpassningsbidrag, som är ett kommunalt ansvar. Numera ligger det ju i den påse pengar som går till kommunerna; detta efter den förändring av statsbidragen som gjordes 1993. Detta bostadsanpassningsbidrag har varit till stor hjälp för väldigt många handikappade, både äldre och yngre. Bara 1995 betalades bidrag ut till 45 000 personer till en kostnad av 628 miljoner. Dessutom har ett antal kommuner ett särskilt kommunalt bostadstillägg till handikappade.

Uppenbarligen har Marietta de Pourbaix-Lundin inga egna synpunkter på vad som skall göras. Jag har försökt redovisa det bostadstillägg som i dag finns. Det presenterades av den borgerliga regeringen och innebär att vi nu har ett generellt bostadstillägg som också är lika för alla. Behoven därutöver är en kommunal angelägenhet. Det tillståndet tycker Marietta de Pourbaix-Lundin tydligen inte är rimligt. Jag antar att hon inte heller tyckte att detta var rimligt då förslaget lades fram. Här blir jag något konfunderad. Det vore intressant att höra vilka tänkbara lösningar som finns från interpellantens sida.

Jag ser detta som en kommunal angelägenhet. Kommunerna har alltså att ta det här ansvaret för funktionshindrade som bor i kommunen, oavsett ålder. Därav följer att en del av de här pengarna, som tidigare var statliga, ligger i den påse statsbidrag som går till kommunerna.

Anf. 135 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Vad statsrådet säger är alltså att handikappade i nämnda situation skall leva på socialbidrag, eftersom det inte finns någon annan lösning.

För övrigt har jag trott att det är jag som riksdagsledamot som ställer frågor. En av riksdagsledamöternas uppgifter är ju att kontrollera regeringen. Det är alltså jag som ställer frågor.

Min fråga antydde väl ändå att det är nödvändigt att hitta en lösning som gör att handikappade *inte* behöver leva på socialbidrag hela livet. Jag vädjar till statsrådet att försöka hitta en lösning här. Dessutom gäller det att ha ett medborgarperspektiv. De handikappade skall inte behöva söka socialbidrag hela livet. Det kan inte vara så att olika trygghetssystem – i det här fallet gäller det bostadsbidraget – så att säga inte skall kunna lösa sina egna problem, på det sätt som jag här tagit upp. Sådant måste kunna lösas inom systemet i fråga.

Jag upprepar att det inte kan vara statsrådets mening att en handikappad skall leva på socialbidrag. Att statsrådet kräver svar av mig och försöker styra in på den diskussionen ser jag bara som argumentnöd. I stället gäller det ju att diskutera vad det handlar om.

Herr talman! Allra sist: Statsrådet har nu i sitt sista inlägg möjlighet att säga att regeringen måste hitta en lösning som är mänsklig och rimlig för de handikappade.

Anf. 136 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Herr talman! Det är naturligtvis alltid väldigt angeläget för oss att diskutera de funktionshindrades situation i vårt samhälle. Därför är det alltid viktigt att man i det samtalet kan utbyta idéer och tankar om vilka möjligheter som finns när det gäller att förbättra livssituationen för de funkt-

ionshindrade. Jag kan bara kontatera att jag, tyvärr, inte har mött sådana tankar eller fått sådana idéer från Marietta de Pourbaix-Lundin.

Det finns ett delat ansvar mellan stat och kommun när det gäller de funktionshindrades situation. Det är då förstås fråga om deras försörjning och livskvalitet. Det handlar då om pension och bostadstillägg och om ett bra boende, men det handlar också om handikappersättning och assistansersättning. Det finns en rad inslag som jag tycker att det är oerhört viktigt att slå vakt om när det gäller att ha en god omvårdnad och en god livskvalitet för de funktionshindrade i vårt land.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 1996/97:72 Ändrade regler för filialetablering
och vissa insättningsgarantifrågor
1996/97:Fi35 av Johan Lönnroth och Per Rosengren (v)

med anledning av prop. 1996/97:73 Ändring i lagen om sjuklön, m.m.
1996/97:Sf22 av Gullan Lindblad m.fl. (m)
1996/97:Sf23 av Sigge Godin m.fl. (fp)
1996/97:Sf24 av Roland Larsson m.fl. (c)

13 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 13 februari

1996/97:178 av *Sten Andersson* (m) till kommunikationsministern
Öresundsbron
1996/97:179 av *Bo Lundgren* (m) till finansministern
Finansiering av kärnkraftsnedläggningen

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 februari.

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 12 februari

1996/97:292 av *Hanna Zetterberg* (v) till jordbruksministern
IGC och djurens välbefinnande

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 25 februari.

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 12 februari

1996/97:274 av *Sten Tolgfors* (m) till näringsministern
Bergslagens elintensiva industris konkurrensvillkor

1996/97:279 av *Dan Ericsson* (kd) till inrikesministern
Jämtland

1996/97:280 av *Laila Bäck* (s) till arbetsmarknadsministern
Generationskontrakt

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 25 februari.

16 § Kammaren åtskildes kl. 15.49.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 13.54 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer	1
3 § Svar på interpellation 1996/97:97 om statens övergripande försörjningsansvar för sina invånare.....	3
Anf. 1 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	3
Anf. 2 RAGNHILD POHANKA (mp)	4
Anf. 3 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	6
Anf. 4 RAGNHILD POHANKA (mp)	6
Anf. 5 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	7
Anf. 6 RAGNHILD POHANKA (mp)	8
4 § Svar på interpellation 1996/97:122 om ädelreformen	8
Anf. 7 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	8
Anf. 8 CHATRINE PÅLSSON (kd)	10
Anf. 9 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	10
Anf. 10 CHATRINE PÅLSSON (kd)	11
Anf. 11 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	12
Anf. 12 CHATRINE PÅLSSON (kd)	12
5 § Svar på interpellation 1996/97:124 om tandvårdsförsäkringen.....	12
Anf. 13 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	12
Anf. 14 LISELOTTE WÄGÖ (m).....	13
Anf. 15 SIGGE GODIN (fp)	13
Anf. 16 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c).....	14
Anf. 17 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	15
Anf. 18 LISELOTTE WÄGÖ (m).....	16
Anf. 19 SIGGE GODIN (fp)	17
Anf. 20 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c).....	17
Anf. 21 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	18
Anf. 22 LISELOTTE WÄGÖ (m).....	18
6 § Svar på interpellation 1996/97:132 om rätten att få välja läkare	19
Anf. 23 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	19
Anf. 24 GULLAN LINDBLAD (m).....	19
Anf. 25 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c).....	20
Anf. 26 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	21
Anf. 27 TALMANNEN	22
Anf. 28 GULLAN LINDBLAD (m).....	22
Anf. 29 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c).....	23
7 § Svar på interpellation 1996/97:140 om läkemedelskostnaderna	23
Anf. 30 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	23
Anf. 31 STIG SANDSTRÖM (v).....	25
Anf. 32 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	26
Anf. 33 STIG SANDSTRÖM (v).....	26

randefrihet i radion..... 27

13 februari

Anf. 34 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) 27

Anf. 35 OLA KARLSSON (m) 28

Anf. 36 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) 29

Anf. 37 OLA KARLSSON (m) 29

Anf. 38 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) 30

Anf. 39 OLA KARLSSON (m) 30

Anf. 40 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) 31

Ajournering..... 31**Återupptagna förhandlingar 31****9 § Frågestund..... 32**

Anf. 41 TREDJE VICE TALMANNEN 32

Bostadsbidragen 32

Anf. 42 GUDRUN SCHYMAN (v) 32

Anf. 43 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) 32

Anf. 44 GUDRUN SCHYMAN (v) 32

Anf. 45 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) 33

Anf. 46 INGER DAVIDSON (kd) 33

Anf. 47 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) 33

Anf. 48 INGER DAVIDSON (kd) 34

Anf. 49 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) 34

Anf. 50 OWE HELLBERG (v) 34

Anf. 51 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s) 34

Anf. 52 OWE HELLBERG (v) 35

Anf. 53 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s) 35

Anf. 54 PER LAGER (mp) 35

Anf. 55 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) 35

Anf. 56 PER LAGER (mp) 35

Anf. 57 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) 36

Våld mot kvinnor 36

Anf. 58 LENNART DALÉUS (c) 36

Anf. 59 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 36

Anf. 60 LENNART DALÉUS (c) 37

Anf. 61 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 37

Anf. 62 GUSTAF VON ESSEN (m) 38

Anf. 63 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 38

Anf. 64 CHATRINE PÅLSSON (kd) 39

Anf. 65 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 39

Anf. 66 CHATRINE PÅLSSON (kd) 39

Anf. 67 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s) 40

Skattepolitiken 40

Anf. 68 ANNE WIBBLE (fp) 40

Anf. 69 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s) 40

Anf. 70 ANNE WIBBLE (fp) 41

Anf. 71 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s) 42

Anf. 72 ANNE WIBBLE (fp) 42

Anf. 73 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s) 42

<i>Skatteregler för småföretagare.....</i>	<i>42</i>
Anf. 74 LARS HEDFORS (s)	42
Anf. 75 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	43
Anf. 76 LARS HEDFORS (s)	43
Anf. 77 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	43
Anf. 78 CARL FREDRIK GRAF (m)	43
Anf. 79 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	44
Anf. 80 CARL FREDRIK GRAF (m)	44
Anf. 81 Statsrådet THOMAS ÖSTROS (s)	44
<i>Polisutbildningen</i>	<i>44</i>
Anf. 82 JAN JENNEHAG (v)	44
Anf. 83 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	45
Anf. 84 JAN JENNEHAG (v)	45
Anf. 85 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	45
Anf. 86 JAN JENNEHAG (v)	45
Anf. 87 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	45
<i>OS år 2004</i>	<i>45</i>
Anf. 88 EWA LARSSON (mp)	45
Anf. 89 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	46
Anf. 90 EWA LARSSON (mp)	46
Anf. 91 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	46
<i>Våld i skolan.....</i>	<i>46</i>
Anf. 92 STEN TOLGFORS (m)	46
Anf. 93 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	47
Anf. 94 STEN TOLGFORS (m)	47
Anf. 95 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	48
Anf. 96 DAN ERICSSON (kd)	48
Anf. 97 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	48
<i>Avreglering på elmarknaden</i>	<i>49</i>
Anf. 98 RUNE EVENSSON (s)	49
Anf. 99 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	49
Anf. 100 RUNE EVENSSON (s)	49
Anf. 101 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	49
<i>Miljörelaterade våldsaktioner</i>	<i>49</i>
Anf. 102 TORSTEN GAVELIN (fp)	49
Anf. 103 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	50
Anf. 104 TORSTEN GAVELIN (fp)	50
Anf. 105 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	50
<i>Sjukförsäkringen.....</i>	<i>50</i>
Anf. 106 MARGARETA ANDERSSON (c)	50
Anf. 107 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	50
Anf. 108 MARGARETA ANDERSSON (c)	50
Anf. 109 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	51
10 § Information från regeringen om kvinnorepresentationen i statliga centrala och regionala styrelser 1996	51
Anf. 110 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	51
Anf. 111 EWA LARSSON (mp)	52
Anf. 112 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	53

Anf. 113 EWA LARSSON (mp)	53	Prot. 1996/97:65
Anf. 114 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	53	13 februari
Anf. 115 MARGARETA ANDERSSON (c)	54	
Anf. 116 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	54	
Anf. 117 MARGARETA ANDERSSON (c)	54	
Anf. 118 EVA GOËS (mp)	55	
Anf. 119 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	55	
Anf. 120 EVA GOËS (mp)	55	
Anf. 121 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	55	
Anf. 122 ULLA HOFFMANN (v)	56	
Anf. 123 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	56	
Anf. 124 ULLA HOFFMANN (v)	56	
Anf. 125 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	56	
Anf. 126 SIRI DANNAEUS (fp)	56	
Anf. 127 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	56	
Anf. 128 SIRI DANNAEUS (fp)	57	
Anf. 129 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	57	
11 § Svar på interpellation 1996/97:131 om handikappades		
levnadsförhållanden	57	
Anf. 130 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	57	
Anf. 131 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	58	
Anf. 132 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	59	
Anf. 133 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	60	
Anf. 134 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	60	
Anf. 135 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	61	
Anf. 136 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	61	
12 § Bordläggning	62	
13 § Anmälan om interpellationer	62	
14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	62	
15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	63	
16 § Kammaren åtskildes kl. 15.49	63	